BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

EXCERPTA VALESIANA

RECENSVIT

JACQVES MOREAV

1961

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

ACADEMIA SCIENTIARVM GERMANICA BEROLINENSIS

BIBLIOTHECA SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM TEVBNERIANA

EDITA CONSILIO ATQVE AVCTORITATE
INSTITVTI
GRAECOROMANAE ANTIQVITATIS
STVDIIS COLENDIS DESTINATI

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXI

EXCERPTA VALESIANA

RECENSVIT

JACQVES MOREAV

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXI

BIBLIOTHECAE TEVBNERIANAE

HVIVS TEMPORIS

REDACTOR: JOHANNES IRMSCHER

HOC VOLVMEN IMPRIMENDVM

CVRAVIT BRVNO DOER

ES 7 M

LIZ.-NR. 294/375/85/61

PRINTED IN THE DEMOCRATIC GERMAN REPVBLIC

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI (III/18/154) · 1380

PRAEFATIO

Excerpta quae dicuntur Valesiana nomen ab Henrico Valesio duxerunt, qui eadem Ammiano subiuncta Parisiis anno 1636 primum edenda curavit. e duabus constant narrationibus, quarum altera de vita imperatorum, qui ab a. 305 ad a. 337 regnaverunt ac praecipue de vita Constantini Magni exponit, altera de Theoderico rege eiusque aetate agit. quas nihil inter se commune habere liquet, nisi quod in uno libro repertae una editae sint. has quamquam Henricus Valesius, vir immensae subtilitatis miraeque doctrinae, mero casu coniunctas esse iam intellexerat, non defuerunt viri docti, qui falsa specie coniunctionis decepti tractatus ambos ad unum et eundem auctorem argumentis haud raro levibus ac perversis referre conarentur[1]). cum autem fama illius auctoris, inani tantum coniectura in lucem proditi, sub nomine Anonymi Valesiani in vulgus discurreret, narrationibus tam diversis non ancipitem Anonymi Valesiani, sed potiorem Excerptorum Valesianorum titulum scripsimus[2]). propterea nobis par esse visum est de utraque narratione singulatim agere.

Auctorem narrationis primigeniae, quam mutilam traditam sub inscriptione ,,Origo Constantini imperatoris" habemus, ut nobis ignotum, ita optimum et Ammiano neque aetate neque auctoritate inferiorem recte iudicavit Th. Mommsen[3]). in fontium ad *βίον καὶ πολιτείαν* Constantini Magni pertinentium numero primarium locum excerpta Constantiniana a Valesio edita facile obtinere,

1) vide e. g. C. Frick, Zur Textkritik und Sprache des Anonymus Valesianus in libro qui inscribitur 'Commentationes Woelfflinianae' (1891) 339 sq.; contra, Th. Mommsen, Chronica Minora I, 5 et VII.
2) vide J. C. Rolfe in Ammiani editionis vol. III (1939) 506.
3) o. l. 6.

eversam Gothorum dominationem commentariis chronographi prioris fabulosa quaedam subiunxit[1]). re vera scriptor fidei plus quam Punicae ac superstitionis anilis fuisse videtur[2]). Theodericianorum auctores ambo proprietatem Latini sermonis nescientes praeter inscita multa per totum librum participium pro verbo finito usurpant.

Narrationem de Constantino alteramque de Theoderico unus codex saeculi noni formae quartanae minoris corpus quoddam scriptorum historicorum continens nobis servavit, qui olim Mettis[3]), deinde Parisiis in bibliotheca collegii Claromontani Societatis Jesu asservabatur[4]). codex ille qui ante a. 1764 in duo volumina discerptus erat, quorum prius hodie tripertitum ac minutum cernitur. folia enim voluminis prioris nunc in codicibus Leninopolitanis 422 et 327 et Berolinensi Meermanno-Phillippsiano 1896 reperiuntur. volumen alterum codicis Claromontani narrationes de Constantino et de Theoderico continens nunc sub numero 1885 in collectione Phillippsiana bibliothecae publicae Berolinensis asservatur. tractatus quorum mentionem fecimus, folia hodie occupantes 30–47, traiectis codicis primigenii foliis et quaternionibus, mero casu ita coniuncti sunt, ut Constantiniana priorem, Theodericiana posteriorem locum tenerent. in codice enim non iam discerpto Origo Constantini ad

(Excerpt. Vales. 79); vide W. Ensslin, Rex Theodericus inlitteratus?, Hist. Jahrb. 60 (1940) 391–396. contra E. Stein, Histoire du Bas-Empire II (1949) 791 sq. aliter ac Cessi, o. l. LXXVII et Stein, o. l. 192, quorum sententiam recepimus censuit A. Momigliano, Secondo Contributo (1960) 235–236, uni ac eidem auctori utramque partem Theodericianorum tribuens. argumentum, cur ita censeat est Theodericum per annos XXX omnibus gratum feliciter regnavisse, post autem occisos Symmachum ac Boethium Romanis odio fuisse.

1) R. Cessi, Fragmenta historica ab Henrico et Hadriano Valesio primum edita = Rerum Italicarum Scriptores, Raccolta ... da L. A. Muratori, Nuova Edizione 24, 4 (1913) CXIX, CLXV sq.

2) Excerpt. Vales. 79, 84, 93, 95.

3) Bethmanni coniecturam probat Mommsen o. l. 3.

4) vide catalogum bibliothecae Claromontanae a. 1764 editum,

quaternionem XXXIII, relatio Theodericiana ad quaterniones XXI–XXIII pertinebat[1]).

In libro altero, scilicet Vaticano-Palatino Latino 927 chronica Theodericiana foll. 126–132 servantur. qui codex incipiente saeculo XII in monasterio Montis Oliveti prope Veronam scriptus est. ut Berolinensis, ita Palatinus miscellaneam collectionem, fortasse iure dicat quispiam farraginem, historiarum librorum continet. pleraque cum in corpore utroque, Palatino et olim Claromontano, pariter inveniantur, alia uterque propria habet, ut Palatinus quaedam Iustini et Eutropii a Berolinensi aliena, item Orosiana in hoc non reperta, Berolinensis vero excerpta ex Isidori Originibus praebet, quae in Palatino desunt[2]). excerptorum partem, quam Constantinianam appellamus, in corpore primigenio defuisse constat, cum Cessi argumentis validis constituere potuerit hunc librum ad folia vacantia quaternionis cuiusdam implenda, duobus foliis extra ordinem ad opusculi completionem insertis, non a scriba, qui reliquas corporis partes iam scripsisset, sed ab amanuensi quodam altero paulo posteriore conscriptum esse[3]). in corpore, quod a Palatino traditum habemus, Constantiniana narratio nunquam transcripta est.

De ratione inter Palatinum et Berolinensem intercedente egerunt viri docti permulti, inter quos eminent, quod ad doctrinam pertinet, Bethmann, Zangemeister, Mommsen, Cipolla et Cessi[4]). Mommsen Palatinum e codice Berolinensi simillimo derivatum censuit, scilicet per interpositum quoddam exemplar hodie deperditum e Berolinensi circa a. 843[5]) descriptum, cum ubicumque scriptura in Berolinensi a manu posteriore mutata esset, Palatinus eandem interpolationem redderet[6]). sed ubicumque Palatini codicis librarius locos in Berolinensi servatos

1) Mommsen o. l. 3 sq.

2) Mommsen o. l. 259 sq.

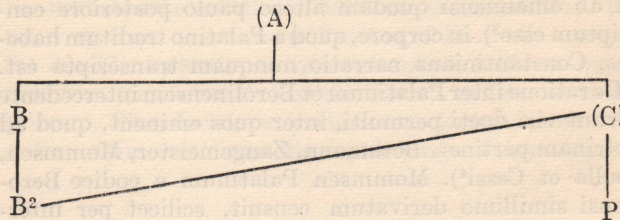
3) Cessi o. l. VII.

4) Horum virorum doctorum disputationes apud Cessi o. l. III laudatas invenies.

5) Imperatorum recensus, qui in Berolinensi libro ad a. 820, in Palatino ad. a. 843 pervenit.

6) Mommsen o. l. 260.

omisit, sive pro omissis a Jordane deprompsit, is ipse amanuensis, qui in Berolinensi scripturam mutavit, cruce (+) significat se ibi in codice quodam alio ad comparationem adhibito aliud vel nihil omnino tale invenisse[1]). quod magnum momentum Mommsenum fugisse videtur. quae cum ita sint, verisimile est correctorem Berolinensis codicis librum ei simillimum spectandum habuisse, qui postea a scriba Palatini codicis transcriptus est. itaque Palatinum non a codice Berolinensi simillimo ac paulo posteriore pendere, sed a libro deperdito paulo post a. 843 conscripto, qui locos in Palatino omissos iam non praebebat, originem trahere constat, cum correctorem Berolinensis codicis exemplar eius librorum classis adhibuisse evidenter pateat. stemma igitur tali ratione depingi potest, in quo (A) liber deperditus ipsius auctoris manu scriptus, (C) item deperditus liber, quem recognovit corrector Berolinensis codicis (B^2) et transcripsit scriba Palatini est:

Ex quo conficitur ut lectio codicis Berolinensis non semper lectioni Palatini libri antehabenda sit, cum codicem utrumque per se valere constet. itaque nos ubicumque codicum lectiones proprietates Latini sermonis offendere viderentur, orthographiam, cum dubium non esset epitomatoris esse, non auctoris, non ad normam Berolinensis codicis, sed ad usum antiquum formare non dubitavimus[2]).

1) Cessi o. l. XIsq.
2) de diversa editionis Mommsenianae ratione vide Mommsen o. l. 262.

Codices contulimus Berolinensem et Palatinum; postea praesto erant imagines lucis opera expressae, quas faciendas curaverunt praefectus bibliothecae Berolinensis et amicus J. Ruysschaert, in bibliotheca Vaticana scriptor.

Heidelbergae, a. d. IV kal. Apr. a. MCMLX

J. Moreau

EDITIONES

*Editio princeps Henrici Valesii, Parisiis 1636
*Simon Pauli, Argentorati 1664
*Hadrianus Valesius, Parisiis 1681
*Jacobus Gronovius, Lugduni Batavorum 1691
*Johannes Cochlaeus, Holmiae 1699
*A. W. Ernesti, Lipsiae 1773
L. A. Muratorius in Rerum Italicarum Scriptorum vol. XXV (in append.), Mediolani 1786
*Editio Societatis Bipontinae 1786
*A. Wagner, Lipsiae 1808
*F. Eyssenhardt, Berolini 1871
*V. Gardthausen, Lipsiae 1875
Th. Mommsen, in Monumentorum Germaniae Historicorum Auctorum Antiquissimorum tomo IX, qui inscribitur "Chronica Minora saec. IV. V. VI. VII. Volumen I", Berolini 1892, pp. 7—11 et 306—328
D. J. A. Westerhuis, Origo Constantini Imperatoris sive Anonymi Valesiani pars prior, Campis 1906
R. Cessi, Fragmenta historica ab Henrico et Hadriano Valesio primum edita (Anonymus Valesianus), in collectionis quae inscribitur "Rerum Italicarum Scriptores. Raccolta degli Storici Italiani ... ordinata da L. A. Muratori. Nuova Edizione ... con la direzione di G. Carducci e V. Fiorini" tomi XXIV parte IV, in oppido Città di Castello 1913
*J. C. Rolfe, Londini 1939

* in his libris Excerpta una cum Ammiano edita sunt

DISPVTATIONES ET ADNOTATIONES

D. Anastasiević, Ostrogotski odlažak sa Balkana u Italiu, Priloži za Kniževnost, Ježik, Istoriju i Folklor 1 (1921) 216—223
C. Antoniades, Kaiser Licinius. München 1884
G. Bardy, La papauté après Chalcédoine. Les schismes romains in Fliche-Martin, Histoire de l'Eglise 4 (Paris 1948) 337—352
W. Barth, Kaiser Zeno. Basel 1894

N. H. Baynes, A Note on Prof. Bury's History of the Later Roman Empire, Journ. Rom. Stud. 12 (1922) 207—228 (224sq.) Rec. J. B. Bury, The Invasion of Europe by the Barbarians, English Historical Review 44 (1929) 460—462
J. Bernays, Eine verschollene Reiskesche Emendation und das Edict des Theoderich, Hermes 12 (1877) 382—384
O. Bertolini, L'aristocrazia senatoriale e il Senato di Roma come forza politica sotto i regni di Odoacre e di Teoderico, Atti del 1. Congresso Nazionale di Studi Romani 1, Roma 1929, 462—475
L. Bethmann, Nachrichten über die ... Sammlungen von Handschriften und Urkunden Italiens, Archiv der Gesellschaft f. ältere deutsche Geschichtskunde 12 (1874) 345
R. H. Bezzola, La tradition impériale de la fin de l'antiquité au XIe s. Paris 1944
J. A. Boeclerus, Theodericus Ostrogothus. Argentorati 1661
L. Bréhier, Justin et le rétablissement de l'orthodoxie en Orient, in Fliche-Martin, o. l. 423—426
J. B. Bury, History of the Later Roman Empire from the death of Theodosius to the death of Justinian. 2 voll. London 1923
—, The Invasion of Europe by the Barbarians. London 1928
E. Caspar, Geschichte des Papsttums I. Tübingen 1930. II 1933
R. Cessi, Di due miscellanee storiche medioevali, Archivio Muratoriano 13 (1913) 71—96
—, La vita di Papa Giovanni I nel Liber Pontificalis e nell'Anonymus Valesianus, ibid. 19/20 (1917) 461—488
—, Regnum et imperium in Italia I, Bologna 1919
—, Theodericus inlitteratus, Miscellanea V. Crescini, Cividale 1927, 221—236
C. Cipolla, Per la leggenda di re Teoderico in Verona, Archivio Storico Italiano, 5. Ser., 6 (1890) 457—461
—, Ricerche intorno all'Anonymus Valesianus II, Bullettino dell' Istituto Storico Italiano 11 (1892) 7—98
—, Della supposta fuzione degli Italiani coi Germani nei primi secoli del medio evo, Rendiconti della r. Accad. dei Lincei, Sc. morali, Ser. 5, vol. 9 (1900) 329—360; 369—422; 517—563; 567—603 (329—422)
—, Considerazioni sulle Getica di Jordanes e sulle loro relazioni colla Historia Getarum di Cassiodoro, Memorie della r. Accad. d. Scienze di Torino 43 (1893) 99—134
—, Le vestigia del frasario officiale presso l'Anonymus Valesianus II, Miscellanea in onore di A. Hortis, Trieste 1910, 919—928
C. H. Coster, The Iudicium Quinquevirale. Cambridge (Mass.) 1935
—, The Fall of Boethius. His Character, Mélanges Henri Grégoire IV (Annuaire de l'Inst. de Philol. et d'Hist. orient. et slaves de Bruxelles XII, 1952) 45—81
P. Courcelle, Histoire littéraire des grandes invasions germaniques. Paris 1948

F. Dahn, Die Könige der Germanen. 3. Abt.: Verfassung des ostgotischen Reiches in Italien. 4. Abt.: Die Edikte der Könige Theoderich und Athalarich. Würzburg 1866
P. Deltuf, Théodoric roi des Ostrogoths et d'Italie, Paris 1869
F. Dölger, Der Kodikillos des Christodulos in Palermo. Ein bisher verkannter Typus der byz. Kaiserurkunde, Archiv f. Urkundenforschung 11 (1929) 1—65 (12—21)
L. Duchesne, Histoire ancienne de l'Eglise 4. Paris 1911
—, L'Eglise au 6e s. Paris 1925
V. Dumoulin, Le gouvernement de Théodoric et la domination des Ostrogoths en Italie d'après les oeuvres d'Ennodius, Revue Historique 78 (1902) 1—7; 241—265; 79 (1902) 1—22
L. du Roure, Histoire de Théodoric le Grand, roi d'Italie, Paris 1846
A. Enman, Eine verlorene Geschichte der römischen Kaiser, Philologus Suppl. IV, 3 (1884) 355—501
W. Enßlin, Zum Heermeisteramt des spätrömischen Reiches III, Klio 24 (1931) 467—502
—, Der patricius praesentalis im Ostgotenreich, Klio 29 (1936) 243—249
—, Zu den Grundlagen von Odoakars Herrschaft, Serta Hoffileriana, Zagreb 1940, 381—388
—, Rec. G. Vetter, Die Ostgoten und Theoderich, Byzantinische Zeitschrift 40 (1940) 168—175
—, Rex Theodericus inlitteratus?, Histor. Jahrb. 60 (1940) 391—396.
—, Der erste bekannte Erlaß des Königs Theoderich, Rheinisches Museum 92 (1944) 266—280
—, Papst Johannes I. als Gesandter Theoderichs d. Gr. bei Kaiser Justinos I, Byzant. Zeitschr. 44 (1951) 127—134
—, Theoderich der Große. München 1959[2]
F. Eyssenhardt, Zu dem Anonymus Valesii § 81, Jahrb. f. class. Philol. 111 (1875) 560
C. Frick, Zur Textkritik und Sprache des Anonymus Valesianus, Commentationes Woelfflinianae, Leipzig 1891, 339—350
F. Gabotto, La storia dell'Italia occidentale nel Medio Evo I, 2. Pinerolo 1903
G. Garollo, Teoderico re dei Goti e degl'Italiani. Firenze 1879
A. Gaudenzi, L'opera di Cassiodoro a Ravenna, Atti e Memorie della r. Deputazione di Storia patria per le provincie della Romagna Ser. 3, 3 (1885) 235—334
—, Su i rapporti tra l'Italia e l'impero d'Oriente fra gli anni 476—554 di C. Bologna 1886
A. J. Gawalewicz, Theoderichs d. Gr. Beziehungen zu Byzanz und zu Odovakar, Brody 1881
H. G. Giesecke, Die Ostgermanen und der Arianismus, Leipzig 1939
C. W. Glück, Die Bisthümer Noricums, besonders das Lorchische zur Zeit der röm. Herrschaft, Sitzungsber. der k. k. Akad. der Wiss. in Wien 17 (1855) 77

F. Görres, Zur Kritik einiger Quellenschriftsteller der spät. röm. Kaiserzeit, Jahrb. f. class. Philol. 111 (1875) 201—212
—, Miscellen zur Kritik einiger Quellenschriftst. d. spät. röm. Kaiserz., Philologus 36 (1877) 619—626
A. Graf, Roma nella memoria e nelle immaginazioni del Medioevo II Torino 1883. (= Opere critiche II. Torino 1923)
H. Grégoire, Deux champs de bataille: "Campus Ergenus" et "Campus Ardiensis", Byzantion 13 (1938) 585—586
J. Grimm, Über Jordanes, Kleinere Schriften III, Berlin 1882, 181
H. Grotius, Historia Gothorum, Vandalorum et Longobardorum, Amstelodami 1655
H. Grundmann, Litteratus, illitteratus, Archiv für Kulturgesch. 40 (1958) 1—65
J. Haller, Das Papsttum. Idee und Wirklichkeit I, Stuttgart 1934
W. Hartke, De saeculi IV. exeuntis historiarum scriptoribus quaestiones, Leipzig 1932
L. M. Hartmann, Geschichte Italiens im Mittelalter I[2], II, 1. Stuttgart 1923, 1900
T. Hodgkin, Italy and her Invaders, Vol. 3, Book 4[2], Oxford 1896
—, Theodoric the Goth, the barbarian Champion of Civilization, New ed. New York 1923
O. Holder-Egger, Über einige annalistische Geschichtsquellen zur Geschichte des V. und VI. Jahrh.: Anonymus Valesianus. Die ravennatischen Annalen ... Die Chronik des Marcellinus Comes und die ostr. Fasten, Neues Archiv der Gesellsch. für ältere deutsche Geschichtskunde 1 (1876) 316—324, 336—346; 2 (1877) 49—109
C. Huntlen-Hayes, An Introduction to the sources relating to the Germanic Invasions, Columbia University Studies in Political Science XXXIII, 3 (1909) 149sq.
I Goti in Occidente. Problemi, Spoleto 1956
W. Klebs, Das Valesische Bruchstück zur Gesch. Constantins, Philologus 47 (1889) 53—80
R. Köpke, Die Anfänge des Königtums bei den Gothen, Deutsche Forschungen, Berlin 1859
P. Lamma, Teoderico, Brescia 1951
—, Teoderico nella storiografia bizantina, Studi Romagnoli III (1952) 85—98
F. Lanzoni, Il Liber Pontificalis Ravennate, Saronno 1909 (Estratto Riv. Scienze Storiche)
H. Löwe, Theoderich der Gr. und Papst Johann I., Histor. Jahrbuch 77 (1953) 83—100
F. Maassen, Bibliotheca Latina Iuris Canonici III, Sitzungsber. d. k. k. Akad. der Wiss. in Wien, Phil.-Hist. Kl. 56 (1867) 169sqq.
A. Maddalena, Sulle fonti per la storia di Diocleziano e Costantino, Rendic. del r. Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti 95, 2 (1936) 247—275

J. C. F. Manso, Geschichte des Ost-Gothischen Reiches in Italien, Breslau 1824
K. Martin, Theoderich d. Gr. bis zur Eroberung Italiens, Freiburg 1889
F. Martroye, L'Occident à l'époque byzantine, Goths et Vandales, Paris 1904
—, Observations à propos de la récente édition critique de l'Anonyme de Valois, Bullet. Soc. Nationale des Antiquaires de France 1914, 237—240
A. Momigliano, Gli Anicii e la storiografia latina del VI. secolo d. Cr., Rendiconti Accademia dei Lincei, Cl. d. sc. morali, storiche e filologiche, Ser. VIII, vol. 11, fasc. 11—12 (1956) 279—297 = Fondation Hardt. Entretiens sur l'Antiquité Classique IV, Histoire et historiens dans l'antiquité, Vandoeuvres-Genève 1956, 249—276 = Secondo Contributo alla Storia degli Studi Classici, Roma 1960, 231—253
Th. Mommsen, Die Chronik des Cassiodorus Senator, Abhandl. der Sächs. Ges. der Wiss. 8 (1861) 547—696 = Gesamm. Schr. 7, 668—690 + Chronica Minora II, 109—161
—, Die "protectores Augusti", Ephemeris Epigraphica V, 1 (1889) 121—141 = Gesamm. Schr. 8, 419—445
—, Ostgothische Studien, Neues Archiv der Ges. f. ältere dtsche. Geschichtsk. 14 (1889) 225—249, 543—544; 15 (1890) 181—186 = Gesamm. Schr. 6, 362—384
W. Müller, Die Herrschaft Theoderichs d. Gr. vor seinem Zuge nach Italien, Greifswald 1892
W. Oechsli, Über Historia Miscella I, 12—13 und den Anonymus Valesianus II. Zwei Quellenuntersuchungen zur Gesch. des untergehenden Römerthums, Zürich 1874
W. Ohnesorge, Der Anonymus Valesii de Constantino, Kiel 1885
R. Pallmann, Die Geschichte der Völkerwanderung nach den Quellen II, Weimar 1864
F. Patetta, Sull'anno della promulgazione dell'editto di Teodorico, Atti della r. Accad. d. Scienze di Torino 28 (1892/3) 535—553
E. Patzig, Über die Quelle des Anonymus Valesianus, Byzant. Zeitschr. 7 (1898) 572
G. Pepe, Il medio evo barbarico in Italia, Torino 1941
J. Peringskiöld, J. Cochlaei vita Theoderici cum additamentis et annotationibus, Holmiae 1699
G. Pfeilschifter, Der Ostgotenkönig Theoderich d. Gr. und die katholische Kirche, Kirchengesch. Studien III 1/2, Münster/Westfalen 1896
—, Theoderich der Große, Mainz 1910
G. B. Picotti, Il Patricius nell'ultima età imperiale, Archivio Storico Italiano 1928, 1, 333—380
—, Il Senato Romano e il processo di Boezio, ibid. 1931, 1, 205—228

H. Rönsch, Lexikalische Excerpte aus weniger bekannten lateinischen Schriften II. Aus dem Anonymus Valesii, aus Lucani comm. Bernensia, aus dem Chronisten v. J. 354 und Polemii Silvii Laterculus, Romanische Forschungen 2 (1886) 449—472 = Collectanea philologica, Bremen 1891, 117—134
G. Romano, Le Dominazioni barbariche in Italia, Milano 1901
M. Rosi, L'ambascieria di Papa Giovanni I. a Costantinopoli secondo alcuni principali scrittori, Archivio della Soc. Romana di Storia Patria 21 (1898) 567—584
F. Rühl, Über den Codex Meermannianus des Anonymus Valesianus, Acta Soc. Philologicae Lipsiensis 4 (1875) 368—376
G. Sartorius, Versuch über die Regierung der Ostgothen während ihrer Herrschaft in Italien, Hamburg 1811
C. Schirren, De ratione quae inter Jordanem et Cassiodorum intercedat commentatio, Dorpat 1851
L. Schmidt, Die Ostgermanen[2], München 1934
—, Cassiodor und Theoderich, Histor. Jahrb. 47 (1927) 727—729
—, Theoderich, römischer Patricius und König der Goten, Zeitschr. für Schweizer. Gesch. 19 (1939) 404—414
F. Schneider, Rom und Romgedanke im Mittelalter, München 1936
G. Schnürer, Die politische Stellung des Papsttums zur Zeit Theoderichs d. Gr., Histor. Jahrb. 9 (1888) 251—283; 10 (1889) 253—301
H. von Schubert, Staat und Kirche in den arianischen Königreichen, Histor. Bibliothek 26 (1912)
O. Seeck, Studien zur Gesch. Diocletians und Constantins, II, Neue Jahrb. für Philologie und Pädagogik 139 (1889) 601—635
—, Geschichte des Untergangs der antiken Welt I[3]—VI. Berlin, 1910—1921
G. Semeria, Il cristianesimo di Severino Boezio rivendicato, Studi e Documenti di Storia e Diritto 21 (1900) 63—178
L. Simeoni, Note teodericiane, Memorie Accad. Bologna VIII (1949) 151—198
E. Stein, Geschichte des spätrömischen Reiches I. Wien 1928 Editio secunda = Histoire du Bas-Empire I, publiée par J. R. Palanque, Paris 1959
—, Histoire du Bas-Empire II, Paris 1949
—, Untersuchungen zur spätrömischen Verwaltungsgeschichte, Rheinisches Museum 74 (1925) 347—394
—, Rec. H. L. Gonin, Excerpta Agnelliana, Byzantion 8 (1933) 727—732
J. Sundwall, Abhandlungen zur Geschichte des ausgehenden Römertums, Öfversigt of Finska Vetenskaps-Societetens Förhandlingar 60 (1917—18), Afd. B Nr. 2, Helsinki 1919
H. von Sybel, De fontibus libri Jordanis de origine actuque Gothorum, Berlin 1838
—, Entstehung des deutschen Königtums[2], Frankfurt 1881

N. Tamassia, Seconda parte dell'Anonimo Valesiano (Theodoriciana), Archivio Storico Italiano 71, 2 (1913) 3—22
S. le Nain de Tillemont, Histoire des Empereurs VI, Paris 1738
O. Treitinger, Die oströmische Kaiser- und Reichsidee nach ihrer Gestaltung im höfischen Zeremoniell, Jena 1938
H. Usener, Anekdoton Holderi, Ein Beitrag zur Geschichte Roms in ostgotischer Zeit, Leipzig 1878
G. della Valle, Theoderico e Roma, Rendiconti Accad. Archeol., Lettere e Belle Arti di Napoli, N. S. 34 (1959) 119—176
A. A. Vasiliev, Justin the First, Cambridge (Mass.) 1950
—, History of the Byzantine Empire, Madison 1952
G. Vetter, Die Ostgoten und Theoderich, Stuttgart 1938=Forschungen zur Kirchen- und Geistesgeschichte (5)
G. Waitz, Die Ravennatischen Annalen als Hauptquelle für die Geschichte des Odovakar, Nachrichten von der k. Gesellsch. der Wiss. und der G. A. Universität zu Göttingen 1865, 81—114
E. von Wietersheim, Geschichte der Völkerwanderung, 2. Aufl. von F. Dahn. 2. voll. Leipzig 1880—1881
K. Zangemeister, Zum Anonymus Valesianus, Rheinisches Museum 30 (1875) 309—316
J. Zeiller, Etude sur l'arianisme en Italie à l'époque ostrogothique et lombarde, Mélanges d'Archéologie et d'Histoire 25 (1905) 127—146

Noscenda e lexicis vel operibus historiam generaliter tractantibus omittuntur.

CONSPECTVS SIGLORVM ET SIGNORVM

B:	codex Berolinensis Phillipps 1885, saec. IX	
B^{a}:	eiusdem scriptura prior	in locis ab ipso librario correctis
B^{b}:	eiusdem scriptura posterior	
B^{1}:	eiusdem scriptura prior	in locis a manu secunda correctis
B^{2}:	eiusdem scriptura posterior	
B^{p}:	eiusdem scriptura primitiva	in locis correctis, ubi non liquet, utrum librarius ipse an corrector scripturam mutaverit
B^{e}:	eiusdem scriptura emendata	

P: codex Palatinus Vaticanus 927, saec. XII
P^{1}: eiusdem scriptura prior
P^{2}: eiusdem scriptura posterior in locis ab ipso librario correctis
P^{3}: eiusdem scriptura posterior in locis a manu secunda emendatis

Oros. prior: Orosiani libri antiquiores
Oros. dett.: Orosiani libri deteriores
Eug. prior.: Eugippiani libri antiquiores
Eug. post.: Eugippiani libri posteriores
Henr. Val.: Henricus Valesius
Hadr. Val.: Hadrianus Valesius
Eyssenh.: Eyssenhardt
Gardt.: Gardthausen
Zang.: Zangemeister
Mo.: Theod. Mommsen
Westerh.: Westerhuis

+: littera erasa
⟨a⟩: litteram *a* addidit editor
[a]: litteram *a* delevit editor

EXCERPTORVM VALESIANORVM
PARS PRIOR

ORIGO CONSTANTINI IMPERATORIS fol.30 v.

Diocletianus cum Herculio Maximiano imperavit annos I 1
XX. Constantius divi Claudi optimi principis nepos ex
fratre, protector primum, inde tribunus, postea praeses
Dalmatiarum fuit. iste cum Galerio a Diocletiano Caesar
factus est. relicta enim Helena priore uxore, filiam
Maximiani Theodoram duxit uxorem, ex qua postea sex
liberos Constantini fratres habuit. sed de priore uxore
Helena filium iam Constantinum habuit, qui postea
princeps potentissimus fuit.

Hic igitur Constantinus, natus Helena matre vilissima II 2
in oppido Naisso atque eductus, quod oppidum postea
magnifice ornavit, litteris minus instructus, obses apud
Diocletianum et Galerium, sub iisdem fortiter in Asia
militavit. quem post depositum imperium Diocletiani et
Herculi, Constantius a Galerio repetit: sed hunc Galerius
obiecit ante pluribus | periculis. fol.31 r.

Nam et in Sarmatas iuvenis equestris militans ferocem 3
barbarum capillis tentis raptum ante pedes [sub] Galerii

ORIGO CONSTANTINI $\overline{\text{IMPRIS}}$ **B**

1 dioclitanus **B** | annos: $\overline{\text{an}}$ **B** || **2** claudi **B**^{a}: claudii **B**^{b} | nepus **B** || **3** inde tribunus *Mo.:* in tribus **B**: exin tribunus *Henr. Val.:* tum tribunus *Zang.* | preses **B** || **4** gallerio **B** | dioclitiano **B** || **5** + + +elena **B** || **6** maximiani **B**^{2}: maximiano **B**^{1} || **7** abuit **B** || **9** pontentissimus **B** || **11** naiso **B** | eductus **B**^{2}: etactos **B**^{1} || **12** magnificae **B** | instructus *edd.:* intructus **B** || **13** dioclitianum **B**^{b} dioclitiano **B**^{a} | galerium **B**^{e}: gallerium **B**^{p} | sub iisdem *Henr. Val.:* sed his enim **B**: sub his autem *Rühl* || **14** pos **B** | dioclitiani **B** || **15** herculi+ + **B**^{p}: herculii **B**^{e} || **17** aequestris **B** || **18** sub *secl. Rühl:* sup⟨plicem⟩ *Henr. Val.*

imperatoris adduxerat. deinde Galerio mittente per paludem equo ingressus suo, viam ceteris fecit ad Sarmatas, ex quibus plurimis stratis Galerio victoriam reportavit.

4 Tunc eum Galerius patri remisit. qui ut Severum per Italiam transiens vitaret, summa festinatione veredis post se truncatis Alpes transgressus ad patrem Constantium venit apud Bononiam quam Galli prius Gesoriacum vocabant. post victoriam autem Pictorum Constantius pater Eboraci mortuus est et Constantinus omnium militum consensu Caesar creatus.

III 5 Interea Caesares duo facti, Severus et Maximinus: Maximino datum est Orientis imperium, Galerius sibi Illyricum, Thracias et Bithyniam tenuit. Severus suscepit Italiam et quicquid Herculius obtinebat.

fol.31 v. 6 Postquam vero Constantius in Britta|nia mortuus est et Constantinus filius successit, subito in urbe Roma praetoriani milites Maxentium filium Herculi imperatorem crearunt. sed adversum Maxentium iussu Galeri Severus duxit exercitum. qui repente ab omnibus suis desertus est et Ravennam fugit. dehinc Galerius cum ingentibus copiis Romam venit, minatus civitati interitum et castra Interamnae ad Tiberim posuit.

7 Tunc legatos ad urbem misit Licinium et Probum, per conloquium petens, ut gener apud socerum, id est Maxentius apud Galerium precibus magis quam armis optata mercaretur. qui contemptus agnovit promissis Maxenti

1 paludem **B**^{e}: paulumdem **B**^{p} || 5 festinatione *edd.*: festinationem **B** || 6 se *edd.:* re **B** | truncatis *edd.:* truccatis **B** || 7 gesumacon **B** || 8 vocabant **B**^{b}: vocabat **B**^{a} | pictagorum **B** || 9 evorai **B** || 13 hyliricum **B**^{2}: hyricum **B**^{1} | trachias **B** | bythiniam **B** | Severus *edd. et in marg.* **B** *manus valde poster.:* reversus **B** || 14 obtinebat **B**^{2}: obtinebit **B**^{1} || 16 praeturiani **B** || 18 iussu **B**^{2}: iusso **B**^{1} || 19 duxit *edd.:* dixit **B** | ab **B**^{b}: am **B**^{a} || 20 ravennam **B**^{e}: ravenna **B**^{p} | fugit **B**^{2}: figit **B**^{1} | gallerius **B** || 21 civitati *Mo. in app. crit.:* civitatis **B** || 22 Interamnae ad Tiberim *edd.:* interramnae ac tiberi **B** || 24 id est *edd.:* idē **B** || 26–p. 3,1 promissis Maxenti victos multos *scripsimus:* promissis +++++virorum Maxenti **B** promissis ⟨motos multos⟩ suorum Maxenti *Mo.:* ⟨Licinium⟩ promissis motum Maxenti *Zang.:* promissis Maxentii viros *Eyssenh.:* promissis Maxenti multos viros *Westerh. in adnot.:* promissis virorum Maxenti ⟨milites⟩ *Cessi*

victos multos partes suas deseruisse. quibus perturbatus retro versus est, et ut militi suo praedam quamcumque conferret, ⟨res per⟩ Flaminiam iussit auferri.

Ille ad Constantinum refugit, tunc Galerius in Illyrico 8 Licinium Caesarem fecit. deinde illo in Pannonia relicto, ipse ad Serdicam regres|sus, morbo ingenti occupatus sic fol.32 r. distabuit, ut aperto et putrescenti viscere moreretur in supplicium persecutionis iniquissimae, ad auctorem scelerati praecepti iustissima poena redeunte. imperavit annos XVIIII.

Severus Caesar ignobilis et moribus et natalibus, ebriosus et hoc Galerio amicus. IV 9 hunc ergo et Maximinum Caesares Galerius fecit Constanti[n]o nihil tale noscente. huic Severo Pannoniae et Italiae urbes et Africae contigerunt. quo casu Maxentius factus est imperator: nam desertus Severus a suis fugit Ravennam.

Pro Maxentio filio evocatus illuc venit Herculius, qui 10 per periurium Severum deceptum custodiae tradidit et captivi habitu in Urbem perduxit et in villa publica Appiae viae tricensimo miliario custodiri fecit. postea cum Galerius Italiam peteret, ille iugulatus est et deinde relatus ad octavum miliarium conditusque in Gallieni monumento.

Igitur Galerius sic ebriosus fuit, ut, cum iuberet 11 temulentus ea quae facienda non essent, a praefecto

7–8 *cf. Oros.* 7, 28, 8.

1 deseruisse *edd.:* deseruisset **B** || 2 militi *edd.:* milite **B** | quamcumque **B**^{b}: quam umque **B**^{a} || 3 res per *add. Mo. in app. crit.* | flamminiam **B**^{a}: flamminia **B**^{b} | auferri **B**: vastari *Zang.* || 4 *ante* ille (*i. e. Maximianus*) *lacunam suspicatus est Rolfe* | yllirico **B** || 5 caesarem **B**^{b}: iaesarem **B**^{a} || 6 ingenti **B**: inguinis *Mo. in app. crit.* || 7 distabuit **B**^{b}: distibuit **B**^{a} | putrescenti *edd.:* putrescendi **B**: putrescente *Gardt.* || 8 ad *edd.*: aut **B** || 9 precepti **B** || 11 ignobilis **B**^{2}: innobilis **B**^{1} || 13 Constanti[n]o *Seeck:* Constantino **B** *rett. edd. omnes* || 14 italiae **B**^{2}: italie **B**^{1} | contingerunt **B** || 15 casu *Mo.:* iaesar **B**^{a}: caesar **B**^{b} *edd. fere omnes:* Caesare (*i. e. Severo*) *Westerh.* || 17 herculius **B**^{b}: herculis **B**^{a} || 18 periurium *edd. fere omnes:* peiurium **B** *serv. Rolfe* || 19 urbem *edd.:* urbe **B** | villa *Henr. Val.:* via **B** || 20 trincensimo **B** | custodiri *edd.:* custodire **B** || 22 galieni **B** || 24 Galerius ⟨Maximinus⟩ *Seeck* || 25 facienda *edd.:* faciendo **B**

fol.32 v. admonitus constituerit, ne ius|sa eius aliquis post prandium faceret.

12 Interea Constantinus apud Veronam victis ducibus tyranni Romam petiit. cum autem ad urbem Constantinus venisset, egressus ex urbe Maxentius campum supra Tiberim, in quo dimicaret, elegit. ubi victus, fugatis omnibus suis, inter angustias arcentis populi periit, equo praecipitatus in fluvium. postera die corpus ipsius levatum flumine et caput eius incisum in urbem perlatum est. de cuius origine mater eius cum quaesitum esset, Syro quodam genitum esse confessa. imperavit annos ⟨VI⟩.

v 13 Licinius itaque ex nova Dacia vilioris originis, a Galerio factus imperator velut adversum Maxentium pugnaturus. sed oppresso Maxentio cum recepisset Italiam Constantinus, hoc Licinium foedere sibi fecit adiungi, ut Licinius Constantiam sororem Constantini apud Mediolanum duxisset uxorem. nuptiis celebratis Gallias repetit Constantinus, Licinio ad Illyricum reverso.

fol.33 r. 14 Post aliquantum deinde temporis | Constantium Constantinus ad Licinium misit, persuadens, ut Bassianus Caesar fieret, qui habebat alteram Constantini sororem Anastasiam, ut exemplo Diocletiani et Maximiani inter Constantinum ⟨et⟩ Licinium [et] Bassianus Italiam medius obtineret.

15 Et Licinio talia frustrante, per Senicionem Bassiani fratrem, qui Licinio fidus erat, in Constantinum Bassianus armatur. qui tamen in conatu deprehensus Constantino

3 verona **B** || **5** egresus **B** | supram **B** || **6** victus *edd.*: vinctus **B** | fugatis **B**^{b}: fugati **B**^{a} || **7** arcentis *edd.*: arcentes **B**: urgentis *Mo. in app. crit.*: ruentis *Zang.* || **8** pricipitatus **B** | fluvio **B** || **9** capud **B** | incisum **B**: recisum *Mo. in app. crit.* | urbem **B**^{p}: urbe **B**^{e} || **10** syrum **B** || **11** VI *suppl. Henr. Val.* (-ravit an̄ *in fine lineae* **B**) || **12** datia **B** | orriginis **B** || **13** adversum **B**^{2}: adverso **B**^{1} || **15** adiungi **B**^{p}: adiungit **B**^{e} || **16** sorore **B** || **18** licinium ad ylliricum reversum **B** || **20** misit **B**^{2}: misi **B**^{1} | basianus **B** || **22** anestasiam **B** | diocliciani et *del. Mo.* || **23** et (*post* Constantinum) *suppl. Gardt.* | et *secl. Gardt.* | Bassianus *edd.*: basianum **B** | italia **B** || **24** optineret **B** || **25** et **B**: sed *Rühl* | frustrante *Hadr. Val.*: frustante **B**: tractante *Henr. Val.* | senitionem basiani **B** || **26** Licinio *Hadr. Val.*: vicino **B** | constantinum **B**^{2}: costantino **B**^{1} | basianus **B**^{b}: basianum **B**^{a} | Senicio *edd.*: sinicius **B**: Senicius *Gardt.*

iubente convictus et stratus est. cum Senicio auctor insidiarum posceretur ad poenam, negante Licinio fracta concordia est, additis etiam causis, quod apud Emonam Constantini imagines statuasque deiecerat, bellum deinde apertum convenit ambobus.

Utriusque ad Cibalensem campum ductus exercitus. 16 Licinio XXXV milia peditum et equitum fuere; Constantinus XX milia peditum ⟨et⟩ equitum duxit. caesis post dubium certamen Licinianis viginti peditum milibus et equitum ferratorum parte Licinius cum magna parte equi|tatus noctis auxilio pervolavit ad Sirmium. fol.33 v.

Sublata inde uxore ac filio et thesauris tetendit ad 17 Daciam. Valentem ducem limitis Caesarem ⟨fecit⟩. inde apud Hadrianopolim Thraciae civitatem per Valentem collecta ingenti multitudine, legatos ad Constantinum de pace misit apud Philippos constitutum. quibus frustra remissis, iterum reparato bello, in campum Ardiensem ab utroque ⟨con⟩curritur et post dubium ac diuturnum proelium Licini partibus inclinatis profuit noctis auxilium.

Licinius et Valens credentes Constantinum, quod et 18 verum erat, ad persequendum longius ad Byzantium processurum, flexi in partem Beroeam concesserunt. ita Constantinus vehementer in ulteriora festinans deprehendit Licinium remansisse post tergum. fatigatis bello et itinere

2 fracta *edd.*: facta **B** || **3** aemonam **B** || **4** imaginestatuas quae **B** || **6** Cibalensem *edd.*: nibalense **B** | campum **B**^{e}: campus **B**^{p} | exercitum **B** || **7** XXXV milia: X̄X̄X̄V̄ **B** *et sic deinceps* | equitum **B**^{1}: aequitum **B**^{2} | fuere *edd.*: fuerit **B** || **8** et *add. Eyssenh.* || **9** Licinianis *Hadr. Val.*: liciniani **B** | vigint **B** || **10** aequitum feratorum **B** | parte *Mo.*: item **B**: idem *Wagner*: tribus milibus *Zang.*: *ante* item *lacunam suspicatus est Cessi* || **11** equitatus **B**^{1}: aequitatus **B**^{2} | syrmium **B** || **12** uxore **B**^{e}: uxores **B**^{p} || **13** datiam **B** | limitis *Hadr. Val.*: militis **B** | fecit *add. edd. omnes* || **14** adrianopolim trachiae **B** || **15** collectam **B** | constantinum **B**^{2}: constantino **B**^{1} || **16** filippos **B** || **17** campum Ardiensem *Grégoire*: campo mardiense **B**: campo iarbiense *Seeck* || **18** concurritur *Mo.*: curritur **B** | diuturnum **B**^{2}: dioturno **B**^{1} || **21** constantino **B** || **22** ad Byzantium *Mo.*: a bizantium **B**^{e}: a bigantium **B**^{p} || **23** flexi *edd.*: flexit **B**^{b}: felix **B**^{a} | veroeam concesserum **B** || **25** remansisse **B**^{e}: remansisset **B**^{p} | tergam **B**

militibus, missus deinde Mestrianus legatus pacem petiit, Licinio postulante et pollicente se imperata facturum. denuo, sicut ante, mandatum est Valens privatus fieret: fol.34 r. quo facto pax ab | ambobus firmata est, ut Licinius Orientem, Asiam, Thraciam, Moesiam, minorem Scythiam possideret.

19 Deinde reversus Serdicam Constantinus hoc cum Licinio absente constituit, ut filii Constantini Crispus et Constantinus, filius etiam Licini Licinius Caesares fierent et sic ab utroque concorditer regnaretur. itaque Constantinus et Licinius simul consules facti.

20 In Orientis partibus Licinio ⟨et⟩ Constantino ⟨consulibus⟩ *repentina rabie suscitatus Licinius omnes christianos a palatio iussi⟨t⟩ expelli. mox bellum inter ipsum Licinium et Constantinum efferbuit.*

21 Item cum Constantinus Thessalonica⟨e⟩ esset, Gothi per neglectos limites eruperunt et vastata Thracia et Moesia praedas agere coeperunt. tunc Constantini terrore et impetu repressi captivos illi impetrata pace reddiderunt. sed hoc Licinius contra fidem factum questus est, quod partes suas ⟨ab⟩ alio fuerint vindicatae.

22 Deinde cum variasset inter supplicantia et superba fol.34 v. mandata, iram Constantini merito excitavit. | per tempora, quibus nondum gerebatur bellum civile, sed item parabatur, Licinius scelere avaritia crudelitate libidine

13–15: *Oros.*, 7, 28, 18.

2 pollicentes **B** || **3** secut **B** | privatus fieret: quo *edd.*: privatis fieri quod **B** || **5** trachiam **B** | moessia **B** | scytiam **B** || **6** possideret **B**^{2}: posideret **B**^{1} || **9** fierent **B**^{2}: fieremt **B**^{1} | et sic *edd.*: etsi **B** || **10** otroque **B** || **11** facti **B**^{e}: factis **B**^{p}: facti s⟨unt⟩ *Gardt.* || **12** et *add. Cessi* | consulibus *add. Henr. Val.*: existentibus *Cessi* || **13** rabiae **B** || **14** *post* palatio, suo *habet Oros.*: *om.* **B** | iussit *edd.*, *coll. Oros.*: iussi **B** || **15** constantinum **B**^{2}: constantino **B**^{1} || **16** Thessalonica⟨e⟩ *Gardt.*: tessalonica **B**: Thessalonica *edd. fere omnes* || **17** neclectos **B** | erupuerunt **B** | tracia **B** || **18** moessiam **B** || **19** et impetu repressi *Gardt.*: et impetu++ repressis **B**^{2}: et impetu et represso **B**^{1}: et impetu represso *Mo.* | inpetrata **B** | reddiderunt **B**^{b}: rediderunt **B** || **20** quaestus **B** || **21** ab *add. Henr. Val.* | fuerint *edd.*: fierint **B**^{b}: fierit **B**^{a} | vindicatae **B**^{2}: vindicate **B**^{1} || **22** variasset *edd.*: varia esset **B** | superba *edd.*: superbia **B** || **24** civilem **B** || **25**–p. 7,1 lividine seviebat **B**

saeviebat, occisis ob divitias pluribus, uxoribus eorum cor⟨ruptis⟩.

23 Rupta iam pace utriusque consensu Constantinus Caesarem Crispum cum grandi classe ad occupandam Asiam miserat, cui de parte Licinii similiter cum nav⟨al⟩ibus copiis Amandus obstabat.

24 Licinius vero circa Hadrianopolim maximo exercitu latera ardui montis impleverat. illuc toto agmine Constantinus inflexit. cum bellum terra marique traheretur, quamvis per arduum suis nitentibus, at tamen disciplina militari et felicitate Constantinus Licini confusum et sine ordine agentem vicit exercitum, leviter femore sauciatus.

25 Dehinc fugiens Licinius Byzantium petit: quo dum multitudo dissipata contenderet, clauso Byzantio Lici- fol.35 r. nius obsidionem terrenam maris securus agitabat. sed Constantinus classem collegit ex Thracia. dehinc solita vanitate Licinius Martinianum sibi Caesarem fecit.

26 Crispus vero cum classe Constantini Callipolim pervenit: ibi bello maritimo sic Amandum vicit, ut vix per eos, qui in litore remanserant, vivus Amandus refugeret. classis vero Licini vel oppressa vel capta est.

27 Licinius desperata maris spe, per quod se viderat obsidendum, Chalcedonam cum thesauris refugit. Byzantium Constantinus invasit, victoriam maritimam Crispo conveniente cognoscens. deinde apud Chrysopolim Licinius

1 pluribus **B**^{e}: pruribus **B**^{p} || **2.3** cor⟨ruptis⟩ rupta iam *Henr. Val.*: corrupta enim **B**: cor⟨ruptis⟩ rupta autem *Zang.* || **3** consensu *Mo.*: sensus **B**: exercitus *Henr. Val.* || **4** scrispum **B** | grande **B** | occupandum **B**^{e}: hoccupandum **B**^{p} || **5.6** nav⟨al⟩ibus copiis *edd.*: navibus capiis (*sic*) **B**: navibus ⟨et⟩ copiis *Cessi* || **7** adrianopolim **B** || **8** montis **B**^{2}: montes **B**^{1} | toto *edd.*: tata **B** || **9** bello **B** || **10** at *edd.*: et **B** || **11** contantinus **B** || **13** dehinc **B**^{2}: dehic **B**^{1} | licinus **B** | bizantium **B** || **13–14** petit . . . — . . . Byzantio *Henr. Val.*: petit quod multitudo dissipata contendere clauso bizantium (-um *ex* -o **B**^{e}) **B** *haec iterans* **B**^{p} *repetita expunxit* **B**^{e} || **15** terrenam maris *edd.*: terrena mari **B** || **16** clausem **B** | trachia **B** || **18** crispus **B**^{e}: scrispus **B**^{p} | clase **B** || **19** vis **B** || **20** litore *edd.*: licitore **B** | refugeret *Mo.*: re effugeret **B** effugeret *Gardt.* | clasis **B** || **21** opressa **B** || **22** licinus **B** | disperata **B** || **23** calcido+nam **B** | bizantium **B** || **24** victoriam *edd.*: victoria **B** | Crispo conveniente *edd.*: crispum convenientem **B** || **25** crisopolim **B**

⟨pugnavit⟩ maxime auxiliantibus Gothis, quos Alica regalis deduxerat: tum Constantini pars vincens XXV milia armatorum fudit partis adversae, ceteris fugientibus.

28 Postea cum legiones Constantini per liburnas venire vidissent, proiectis armis se dediderunt. sequenti autem die Constantia soror Constantini, uxor Licini, venit ad castra fratris et marito vitam | poposcit et impetravit. ita Licinius privatus factus est et convivio Constantini adhibitus, et Martiniano vita concessa est. fol.35v.

29 Licinius Thessalonicam missus est: *sed Herculii Maximiani soceri sui motus exemplo, ne iterum depositam purpuram in perniciem rei publicae sumeret*, tumultu militari⟨bus⟩ exigentibus in Thessalonica *iussit occidi*, Martinianum in Cappadocia. qui regnavit annos XVIIII, filio et uxore superstite. *quamvis omnibus iam ministris nefariae persecutionis extinctis, hunc quoque in quantum exercere ⟨potuit⟩ persecutorem digna punitio flagitaret.*

VI 30 Constantinus autem ex ⟨se⟩ Byzantium Constantinopolim nuncupavit ob insignis victoriae ⟨memoriam⟩. quam velut patriam cultu decoravit ingenti et Romae desideravit aequari: deinde quaesitis ei undique civibus

10–13: *Oros.*, 7, 28, 20. || **15–18**: *Oros.*, 7, 28, 21.

1 pugnavit *add. Hadr. Val.* | maximae **B** | alica $\mathbf{B}^{b}$, *expunctis litteris* qua *verbi* aliqua $\mathbf{B}^{a}$, *serv. Mo.*: aliquaca *Gardt.*, aliqua ea *Henr. Val.* | regalis *edd.*: regulis **B**: regulus *Mo. in app. crit.* || **2** tum *Mo.*: cum **B** | vinc ++ ens **B** | XXV **B** || **4** liburnas *Mo.*: liburnam **B**: Liburniam *Valesii Gardt.* || **5** proiectis *edd.*: prolectis **B** | se dediderunt *Henr. Val.*: reddiderunt **B** || **6** diae **B** || **7** castra $\mathbf{B}^{2}$: casta $\mathbf{B}^{1}$ | vita **B** | inpetravit **B** || **9** martinia ++ no **B** || **10** tessalonica **B** | maximiani $\mathbf{B}^{b}$: maximiano $\mathbf{B}^{a}$ || **11** depositam purpuram *Oros.*: deposita purpora **B** || **12** perciniem **B** | tumultu militari⟨bus⟩ *Mo.*: tumultum militari **B**: tumultu militari *Gardt.* tumultu militari ++++ *Westerh.* || **13** tessalonica **B** | iussit occidi *Oros.*: iussit occidit $\mathbf{B}^{2}$: iussi occidit $\mathbf{B}^{1}$ || **14** cappadotia **B** || **15** superstitem **B** | omnibus *Oros.*: omnium **B** || **16** extinctis *Oros.*: extintus **B** | exercere **B**, *codd. Oros. dett.*: exerere *codd. Oros. mell.* || **17** potuit *ex Oros. suppl. edd.* || **18** ex byzantium **B**: ex Byzantio *Gardt.* | se *suppl. Mo.*: suo nomine *suppl. Rühl* || **19** insignis victoriae **B** *serv. Mo.*: insigne memoriae *edd. ante Mo. fere omnes* | memoriam *suppl. Mo.* || **20** culto **B** || **21** quesitis **B** | civibus *edd.*: vicibus **B**

divitias multas largitus est, ut prope in ea omnes [thesauros] regias facultates exhauriret. | ibi etiam senatum constituit secundi ordinis: claros vocavit. fol.36r.

31 Deinde adversum Gothos bellum suscepit et implorantibus Sarmatis auxilium tulit. ita per Constantinum Caesarem centum prope milia fame et frigore extincta sunt. tunc et obsides accepit, inter quos Ariarici regis filium.

32 Sic cum his pace firmata in Sarmatas versus est, qui dubiae fidei proba⟨ba⟩ntur. sed servi Sarmatarum omnes adversum dominos rebellarunt, quos pulsos Constantinus libenter accepit et amplius trecenta milia hominum mixtae aetatis et sexus per Thraciam Scythiam Macedoniam Italiamque divisit.

33 Item *Constantinus imperator primus christianus, excepto Philippo, qui christianus admodum ad hoc tantum constitutus fuisse mihi visus est, ut millesimus Romae annus Christo potius quam idolis dicaretur. a Constantino autem omnes semper christiani imperatores usque in hodiernum diem creati sunt, excepto Iuliano, quem impia ut aiunt machinantem exitialis vita deseruit.*

34 fol.36v. | Item *Constantinus iusto ordine et pio vicem vertit. edicto si quidem statuit citra ullam caedem hominum paga-*

14–20: *Oros.*, 7, 28, 1. || **21–10,3**: *Oros.*, 7, 28, 29–30.

1 divicias **B** | thesauros *del. Mo.* || **2** regias $\mathbf{B}^{2}$: regies $\mathbf{B}^{1}$ ⟨et⟩ regias, thesauros *servato Cessi* | exauriret $\mathbf{B}^{2}$ exauririt $\mathbf{B}^{a}$ || **3** secundi $\mathbf{B}^{b}$: cecundi $\mathbf{B}^{a}$ || **4** gothos $\mathbf{B}^{b}$: gothis $\mathbf{B}^{a}$ | inplorantibus **B** || **5** constantinum $\mathbf{B}^{2}$: constantino $\mathbf{B}^{1}$ || **6** fame $\mathbf{B}^{e}$: famme $\mathbf{B}^{p}$ | extinta **B** || **7** quos **B**, *Mo.*: quos et *edd. errore* || **9** proba⟨ba⟩ntur *Rühl*: probantur **B** | servi Sarmatarum *edd.*: servis armatorum **B** || **9–10** omnes adversum *Mo.*: adversum omnes **B** || **11.12** mixta aetatis $\mathbf{B}^{b}$: mixta etatis $\mathbf{B}^{a}$ || **12** trachiam $\mathbf{B}^{b}$: trahiam $\mathbf{B}^{a}$ | scyciam **B** | machadoniam **B** || **14–15** Constantinus . . . hoc **B**: Constantinus imperator creatus, primus imperatorum christianus, excepto Philippo, qui christianus annis admodum paucissimis ad hoc *Oros.* || **14** christianus *evanid.* **B** || **15** tantum $\mathbf{B}^{1}$: tanto $\mathbf{B}^{2}$ | constitutus *Oros.*: constantinus **B** || **16** milessimus **B** | annus $\mathbf{B}^{2}$: annos $\mathbf{B}^{1}$ || **18** ipperatores **B** | odiernum **B** || **19** iulianum **B** | quem $\mathbf{B}^{b}$: quae $\mathbf{B}^{a}$ || **20** exitialis **B**: exitiabilis *Oros.* || **21** constantinus $\mathbf{B}^{b}$: constatinus $\mathbf{B}^{a}$ | vicem *Oros.*: vicae **B** || **22** edicto *Oros.*: aedito **B** | ullam *Oros.*: nullam **B** | caedem hominum **B**: hominum caedem *Oros.*

norum templa claudi. mox Gothorum fortissimas et copiosissimas gentes in ipso barbarico soli sinu hoc est in Sarmatarum regione delevit.

35 *Calocaerum quendam in Cypro aspirantem novis rebus oppressit.* Dalmatium filium fratris sui Dalmati Caesarem fecit. eius fratrem Annibalianum data ei Constanti[a]na filia sua regem regum et Ponticarum regionum constituit. itaque Gallias Constantinus minor regebat, Orientem Constantius Caesar, Illyricum et Italiam Constans, ripam Gothicam Dalmatius tuebatur. item Constantinus cum bellum pararet in Persas in suburbano Constantinopolitano *villa publica iuxta Nicomediam dispositam bene rem publicam filiis tradens ⟨diem obiit⟩*. regnavit annos XXXI. sepultus est Constantinopoli.

PARS POSTERIOR : THEODERICIANA

VII 36 Igitur imperante Zenone Augusto Constantinopoli
B fol.37 r. superveniens Nepos patricius ad Portum urbis Romae
P fol.126 r. deposuit de imperio Glycerium et factus est episcopus et Nepos factus imperator Romae. mox veniens Ravennam: quem persequens Orestes patricius cum exercitu, metuens Nepos adventum Orestis, ascendens navem fugam petit ad Salonam et ibi mansit per annos quinque:

12–13: *Oros.*, 7, 28, 31.

1 cupiosissimas **B** || **2** soli *Oros.*: solis **B** | sunu **B** || **2–3** Sarmatarum regione delevit *Oros.*: sar+matorum regionem delfuit **B** || **4** calocerum **B** || **5** fratri **B** | Dalmati *edd.*: dalmatiae **B** || **6** Constantina *scripsimus* (*cf. indicem s. v*): constantiana **B** *edd. omnes* || **8** itaque *Mo.*: ita ut **B** || **9** illiricum **B** || **11** Constantinopolitano *edd.*: constantinopolitanae **B** || **13** diem obiit *ex Oros. suppl. edd.*: *om.* **B**: obiit *Gardt.* || **14** constantinopolim **B** || **[BP]** ITEM EX LIBRIS CHRO | NICORVM INTER CETERA **B**: DE ADVENTV ODVACHAR REGIS CYRORVM | ET ERVLORVM IN ITALIA ET QVOMODO REX | THEODERICVS EVM FVERIT PERSECVTVS **P** || **16** constantinopolim **BP** || **17** nepos **P**: nepus **B** | romae **B**^{2}**P**: rome **B**^{1} || **18** Glycerium **B**: glicerium **P** || **19** nepos **P**: nepus **B** | romae **B**^{2}: rome **B**^{1}**P** | veniens **BP**^{1}: venit **P**^{2} || **20** orestes **P**^{3}: orestis **BP**^{1} || **21** nepos **P**: nepus **B** | navem **B**: navim **P** || **22** petit **B**: petiit **P**

postea vero a suis occiditur. mox eo egresso factus est imperator Augustulus. Augustulus imperavit annos X.

Augustulus, qui ante regnum Romulus a parentibus 37 vocabatur, a patre Oreste patricio factus est imperator. superveniens autem Odoacar cum gente Scirorum occidit Orestem patricium in Placentia et fratrem eius Paulum ad Pineta⟨m⟩ foris Classem Ravennae.

Ingrediens autem Ravennam deposuit Augustulum de | 38
regno, cuius infantiam misertus concessit ei sanguinem, B fol.37 v.
et quia pulcher erat, etiam donans ei reditum sex milia solidos misit eum intra Campaniam cum parentibus suis libere vivere. enim pater eius Orestes Pannonius, qui eo tempore, quando Attila ad Italiam venit, se illi iunxit et eius notarius factus fuerat. unde profecit et usque ad patriciatus dignitatem perve⟨ne⟩rat.

Ergo postquam factus est imperator Zeno a filio suo IX 39
Leone, qui natus fuerat de filia Leonis Ariagne nomine, regnat cum filio suo anno uno et merito Leonis regnum remansit apud Zenonem. Zeno vero cum filio iam regnans anno uno, imperavit annos XIIII, nobilissimus Isauriae, qui dignus esset filiam imperatoris accipere, exer⟨ci⟩tus in arma.

Perhibent de eo, quia patellas in genucula non habuisset, 40
sed mobiles fuissent, ut etiam cursum velocissimum

[**1–9** (*usque ad* sanguinem) **BP** || **10**–p. 12, 24 **B**] || **1** est **P**: *om.* **B** || **2** annos **P**: *om.* **B**: a͞n *add.* **B**^{2} || **3** regnum **P**: regno **B** || **5** superveniens autem Odoacar (odoachar) **P**: supervenientem oduvacrem **B** (odo+acrem **B**^{2}): superveniente Odovacre *Henr. Val. Mo.* | cyrorum **BP** || **6** placentia **B**^{e}**P**: placentiam **B**^{p} || **7** pineta **B**^{2}**P**: peneta **B**^{1} | foris Classem Ravennae **BP** (rav: **B** ravenne **P**): fossatorum Ravennae *Eyssenh.*: foras Cl. Rav. *Zang.* || **10** etiam *Hirschfeld ap. Mo.*: tamen **B**: admodum *Mo. in app. crit.* | donans ei reditum *Mo.*: donavit et creditor **B**: donavit ei ut creditor *Cessi*: donavit ei reditum *Gardt.* || **11** *post* solidos, et *suppl. Cessi* | campania **B** || **12** enim **B**^{1}: et enim **B**^{2} | Orestes Pannonius *Henr. Val.*: oresti pannotos **B** || **13** iuncxit **B** || **14** proficit **B** || **15** pervenerat *edd.*: perverat **B**: pervenit *Gardt.* || **B 16** postquam *edd.*: postquod **B** || **17** Ariagne *Mo.*: agri anni **B** Ariadne *Henr. Val.* || **19** zenone **B** || **20** Isauriae *edd.*: hisauriaenus **B** || **21** filia **B** | exercitus *edd.*: exertus **B** || **22** arma **B**: armis *Wagner* || **23** peribent **B** || **24** mobiles *edd.*: nobiles **B** | curso velocissimo **B**

ultra modum hominum haberet, in re publica omnino providentissimus, favens genti suae.

41 Huic insidiabatur | Basiliscus, ipse primus senator: quo cognito Zeno cum aliquantis divitiis petiit Isauriam. at ubi ille egressus est, mox Basiliscus, qui ei, ut dictum est, insidiabatur, arripuit imperium. B fol. 38 r.

42 Basiliscus imperavit annos II. Zeno confortans Isauros intra provinciam, deinde misit ad civitatem Novam, ubi erat Theodericus, dux Gothorum, filius Walamerici, et eum invitavit in solacium sibi adversus Basiliscum, obiectans militem, post biennium veniens, obsidens civitatem Constantinopolim.

43 Sed quia senatus et populus Zenonem metuentes, ne quid mali pateretur civitas, relicto Basilisco, se illi omnes dederunt aperta civitate. Basiliscus fugiens ad ecclesiam intra baptisterium cum uxore et filiis ingreditur. cui Zeno dato sacramento securum esse de sanguine, exiens, inclausus cum uxore et filiis intra cisternam siccam, ibidem frigore defecerunt.

44 Zeno recordatus est amorem senatus et populi, munificus omnibus se ostendit, ita ut omnes ei gratias ag⟨er⟩ent. senatum Romanum et populum tuitus est, ut etiam ei imagines per diversa loca in urbe Roma levarentur. cuius tempora pacifica fuerunt. B fol. 38 v.

x 45 Odoacar vero, cuius supra fecimus mentionem, mox deposito Augustulo de imperio, factus est rex mansitque in regno annos XIII. cuius pater Edico dictus, de quo ita invenitur in libris vitae beati Severini monachi intra

[1–24 **B**] 1 haberet **B**: laberetur *Eyssenh.* | re **B**^{2}: se **B**^{1} || 2 genti *Rühl:* gentis **B** | suae **B**^{2}: sue **B**^{1} || 4 hisauria **B** || 5 est mox *edd.*: mox est **B** || 6 imperio **B** || 7 basilicus **B** | hisauros **B** || 8 provintia **B** || 9 uualamerici **B**: Walameris *Gardt.* || 10 obiectans *edd.*: oblectans **B** || 14 male **B** || 15 basilisco **B**^{a}: basilisso **B**^{b} || 18 cisternam siccam *Rühl:* cisterna sicca **B** || 19 defecerunt **B**^{b}: de++ +erunt **B**^{a} || 20 amorem *Mo.*: amore **B** *Gardt.* || 21 agerent *edd.*: agent **B** || 22 senatum Romanum et populum *Mo.*: senato romano et ppo **B** senatu Romano et populo *Gardt.* || [**B P**] 25 odoachar **P**: oduacer **B**^{2}: odoa++r **B**^{1} || 26 deposito **B**^{2}**P**: deposuit **B**^{1} | mansitque **B P**^{2}: mansit **P**^{1} || 27 regnum **B P** | Edico *Mo.*: aedico **B P** || 28 vitae **B**^{2}**P**: vite **B**^{1}

Pannoniam, qui eum admonuit et praedixit regnum eius futurum.

Ita repperis ad locum: *quidam barbari cum ad Italiam pergerent, promerendae benedictionis ad eum intuitu deverterunt.* 46

Inter quos et Odoacar, qui postea regnavit Italiae, vilissimo habitu iuvenis statura procerus advenerat, qui dum ⟨se, ne⟩ humillimae tectum cellulae eius suo vertice contingeret, inclinasset, a viro dei gloriosum se fore cognovit. cui | *etiam ,vale' dicenti ,vade, inquit, ad Italiam, vade vilissimis nunc pellibus coopertus, sed multis cito plurima largiturus'.* (7) P fol. 126 v.

Interim ut dei famulus ei praedixerat, mox in Italiam ingressus est, regnum accepit. eodem tempore Odoacar rex memor factus, quod a viro | sancto praedictum audierat, statim *familiariter litteras ad eum dirigens, si qua speranda duceret, dabat suppliciter optionem. ergo vir dei tantis itaque eius adloquiis per litteras invitatus, Ambrosium* 47 B fol. 39 r.

3–11: *Eugipp., v. Severini,* 6, 6–7. || 14–p. 14, 2: *Eugipp., v. Severini* 32,1.

[**B P**] 1 pannoniam **P**: pannonia **B** | praedixit **B**^{2}**P**: predixit **B**^{1} | eius **P**: ei **B** || 4 promerendae **B**^{2}: promerende **B**^{1}: proro merendae **P** | intuitu **P**: intuitum **B** || 6 oducar **B**^{1}: oduacar **B**^{2}: odoachar **P**: odoacar *Eug. pr.*: odovacar *Eug. post.* | *inter* vilissimo *et* habitu, tunc *habet Eug., omm.* **B P** || 7–8 se ne *Eug.*: *omm.* **B P** || 8 humillimae tectum *Eug.*: humillimo tecta **B** (tecte **B**^{2}): humillimum tectum **P** | eius **P**: ·:· eius (*sic*) **B**: *om. Eug.* | suo **B**^{p} **P**^{3} *Eug.*: sua **B**^{e} **P**^{1} | vertice **B**^{1}**P**: verticae **B**^{2} || 9 se fore *Eug.*: se forte **B**^{p}: esse forte **B**^{e} **P**^{2}: esse fore te **P**^{1} || 10 vale **P** *Eugg. plur.*: vade **B** *Eug. Vat. 1197* | inquit **B**^{2}**P**: inquid **B**^{1} || 11 plurima **B**^{2}**P**: plurime **B**^{1} || 12 interim **B**: igitur **P** | italiam **B**: italia **P** || 13 est **B**: *om.* **P** | eodem tempore **B P**: iisdem temporibus *Eug.* | odochar **B**: odoachar **P**: odovacar *Eug.* || 14–15 memor factus, quod a viro sancto praedictum audierat, statim **B P**: sancto Severino *Eug.* || 15 familiariter **P**: familiater **B**: familiares *Eug.* | dirigens **P** *Eug.*: diligens **B**^{a}: diliget+s **B**^{b} | qua **B P** *Eug. post.*: quae *Eug. pr.* || 16 optionem **B P**^{2}: opitionem **P**^{1} | *post* optionem, memor illius praesagii, quo eum quondam expresserat regnaturum *Eug.*: *omm.* **B P** || 16–17 ergo vir dei tantis itaque eius adloquiis per litteras **B**: ergo vir dei tantis eius adloquiis per litteras **P**: tantis itaque sanctus eius adloquiis *Eug.* || 17 invitatus **P** *Eug.*: invitatur **B**

quendam exulantem rogat absolvi. cuius Odoacar gratulabundus paruit imperatis.

48 Igitur Odoacar rex gessit bellum adversus Rugos, quos in secundo vicit, et funditus delevit. nam dum ipse esset bonae voluntatis et Arrianae sectae favorem praeberet, *quodam tempore dum memoratum regem multi nobiles coram sancto viro humana, ut fieri solet, adulatione laudarent, interrogat quem regem tantis praeconiis praetulissent. respondentibus ,Odoacrem', ,⟨Odoacar⟩, inquit, ⟨integer⟩ [qui dixit eis] inter tredecim et quattuordecim' annos videlicet integri eius regni significans.*

XI 49 Zeno itaque recompensans beneficiis Theodericum, quem fecit patricium et consulem, donans ei multum et mittens eum ad Italiam. cui Theodericus pactuatus est, ut, si victus fuisset Odoacar, pro merito laborum suorum loco eius, dum adveniret, tantum praeregnaret. ergo super-
B fol.39 v. veniente Theoderico patricio | de civitate Nova cum gente Gothica, missus ab imperatore Zenone de partibus Orientis ad defendendam sibi Italiam.

50 Cui occurrit venienti Odoacar ad fluvium Sontium, et ibi pugnans cum eodem, victus fugit et abiit in Veronam

6–11 *Eugipp., v. Severini* 32,2.

[BP] 1 cuius **B** *Eug.:* cui **P** | odochar **B**: odoachar **P**: odovacar *Eug.* || **2** paruit **B**^{e}**P** *Eug.:* parui **B**^{p} | imperatis *Eug.*: imperati **B**^{p}: imperanti **B**^{e}**P** || **3** odochar **B** odoachar **P** || **4** delevit **B**^{2}**P**: deluit **B**^{1} || **5** bonae **B**^{2}: bene **B**^{a} bone **B**^{b}**P** | arriane secte **B**^{1} | favorem **P**: favore **B** || **6** quodam **BP**: quodam etiam *Eug. post.:* quo etiam *Eug. pr.* | memoratum regem **P**: memorato rege **B** | nobiles **P**: nobilis **B** || **7** adulatione **P**: adolatione **B** | laudarent **P**: laudaret **B** || **9** odoacrem **B**^{2}: odocharem **B**^{1}: odoachrem **P** | Odoacar *suppl. Mo. ex Eug.: omm.* **BP** | inquit **B**^{2}: inquid **B**^{1}: om. **P** | integer *suppl. Zang. ex Eug.: omm.* **BP** || **10** qui dixit eis **BP**: *del. Mo. sec. Eug.* | annos **BP**: annos' ⟨annos⟩ *Knoell* || **11** integri eius regni **B** *Eug. pr.:* integrum eius regnum **P** integritatem eius regni *Eug. post.* || **12–21** (*usque ad* fugit) **B** *om.* **P**, *pro his Jordan., Get., 55, 281–55, 282 et 56,288–57,293 inserens* (ITEM FVERE ET ALI GOTHI EX QVORVM PROGENIE THEODERICVS PROCESSIT. -cum victoria repedavit; nec diu post hec- audatia intrat) || **12** recompensas **B** || **15** fuiset **B** | odochar **B**^{1}: odoachar **B**^{2} || **16** adveniret **B**: adviveret *Tillemont, Zang.* || **21**–p. 15,4 **BP** || **20** odochar **B**^{1}: odocher **B**^{2} | sontium **P** (*in Jord. Get.*): sontio **B**^{1}: isontio **B**^{2} || **21** et abiit **B**^{1}: at vero odoacher (*in marg.*) abiit **B**^{2}: at vero odoachar abiit **P**

et fixit fossatum in campo minore Veronense V kalendas Octobres. ibique persecutus est eum Theodericus et pugna facta ceciderunt populi ab utraque parte; tamen superatus Odoacar fugit Ravennam pridie kalendas Octobres.

51 Et perambulavit Theodericus patricius Mediolanum, et tradiderunt se illi maxima pars exercitus Odoacris, nec non et Tufa magister militum, quem ordinaverat Odoacar. cum optimatibus suis kal. April. eo anno missus est Tufa magister militum a Theoderico contra Odoacrem Ravennam.

52 Veniens Faventiam Tufa obsedit Odoacrem cum exercitu, cum quo directus fuerat; et exiit Odoacar de Ravenna et venit Faventiam, et Tufa tradidit Odoacri comites patricii Theoderici et missi sunt in ferrum et adducti Ravennam.

53 Fausto et Longino. B fol.40 r
His consulibus Odoacar rex | exiit de Cremona et am- P fol.128 v
bulavit Mediolanum. tunc venerunt Wisigothae in adiutorium Theoderici et facta est pugna super fluvium Adduam, et ceciderunt populi ab utraque parte, et occisus est Pierius comes domesticorum III idus Augustas, et fugit Odoacar Ravennam, et mox subsecutus est eum patricius Theodericus veniens in Pinetam et fixit fossatum, obsidens Odoacrem clausum per triennium Ravennae, et factum est usque ad sex solidos modius tritici. et mittens legationem Theodericus, Festum, caput senatus, ad Zenonem imperatorem et ab eodem sperans vestem se induere regiam.

[BP] 1 fossatum **B**^{b}: fosatum **B**^{a} | campo **B**^{2}**P**: campum **B**^{1} | V kał octub; **BP** || **2** ibique **B**^{b}**P**: ibi **B**^{a} || **4** oduachar **B**^{2}: odochar **B**^{1}: odoachar **P** | ravennam **P**: ravenna **B** | prid kł octub **B**: pridie kł octubris **P** || **5–15 B** *om.* **P** || **5** mediolanum **B**^{2} mediolano **B**^{1} || **6** maxime **B** || **7** odoachar **B**^{1}: odoacher **B**^{2} || **9** odoachrem **B** | ravenna **B** || **11** faventia **B** obsedit **B**^{e}: ++dedit **B**^{p} odoacrem **B**^{2}: odoacrim **B**^{1} | exercitu **B**^{e}: exercitum **B**^{p} || **12** odoachar **B** || **13** faventia **B** | tuffa **B** | odoacrim **B**^{p}: odoacrem **B**^{e} | comites *Hadr. Val.:* comite **B**: comitem *Henr. Val.* || **14** ferrum *Mo.:* ferro **B** || **15** rav **B** || **[BP] 16** fausto **B**^{e}**P**: fasto **B**^{p} || **17** odoachar **BP** || **18** uuisigothae **B**: guisigothae **P** || **20** utraque **P**: utroque **B**^{1}: utraquae **B**^{2} || **22** odoachar **BP** | subsecutus **B**: sub | subsecutus **P** || **23** pineta **B**^{e}**P**: penita **B**^{p} || **24** odoachrem **BP** | ravenna **B**: in ravenna **P** || **26** festum **BP** *Mo.:* Faustum *edd.* | caput **B**^{2}**P**: capud **B**^{1} | senati **BP**

54 Olybrio v. c. cons.

Hoc consule exiit Odoacar rex de Ravenna nocte, cum Herulis ingressus in Pinetam, in fossatum patricii Theoderici, et ceciderunt ab utraque parte exercitus, et fugiens Levila magister militum Odoacris occisus est in fluvio Bedente: et victus Odoacar fugit Ravennam id. Iul.

55 B fol.40 v. Igitur coactus Odoacar dedit filium suum Thelanem obsidem Theoderico, accepta fide securum se esse de sanguine. sic ingressus est Theodericus: et post aliquot dies, dum ei Odoacar insidiaretur, detectus ante ab eo praeventus in palatio, manu sua Theodericus eum in Lauretum pervenientem gladio interemit.

56 Cuius exercitus in eadem die iussu Theoderici omnes interfecti sunt, quivis ubi potuit reperiri, cum omni stirpe sua.

XII 57 Et moritur Constantinopoli Zeno imperator, et factus est imperator Anastasius. Theodericus enim, qui in legationem direxerat Faustum Nigrum ad Zenonem, at ubi cognita morte eius antequam legatio reverteretur, ut ingressus est Ravennam et occidit Odoacrem, Gothi sibi confirmaverunt Theodericum regem non exspectantes iussionem novi principis.

58 Vir enim bellicosissimus fortis, cuius pater Walamir dictus rex Gothorum, naturalis tamen eius fuit, mater Ereriliva dicta Gothica catholica | quidem erat, quae in baptismo Eusebia dicta. B fol.41 r.

[1–6 **B P** || 7–p. 17,2 **B** *om.* **P** *pro his Jordan, Get. 57,293–295 inserens* (indeque subreptive noctu . . . -regnator adsumit)] **1** olybrio **B**: olibrio **P** | conss. **BP** || **2** consule $\mathbf{B}^2$**P**: consus $\mathbf{B}^1$ | odoachar **B P** || **3** pineta $\mathbf{B}^e$: penita $\mathbf{B}^p$: pin|neta **P** | fossatum **P**: fossato **B** || **4** ceciderunt **B**: cecederunt **P** || **5** levila magister militum $\mathbf{B}^2$ (*in rasura*) **P**: levi|levila magister $\mathbf{B}^1$ | odoachris $\mathbf{B}^1$: odoachris et $\mathbf{B}^2$: eius **P** || **6** Bedente *Gardt.*: vecente **B P** | odochar **B**: odoachar **P** | ravenna **B P** || **7** odoachar **B** | thelane **B** || **10** odoachar **B** | ante *Mo.*: conte **B**: caute *Hadr. Val.* || **12** pervenientem *Mo.*: praevenientem **B**: praeveniente *Gardt.* || **13** diem **B** | iusso **B** || **14** quivis *Mo.*: quis **B** | reperiri $\mathbf{B}^2$: reperire $\mathbf{B}^1$ || **16** constantinopolim $\mathbf{B}^b$ *edd. plures*: contantinobolim $\mathbf{B}^a$ || **20** Ravennam *Rühl*: ravenna **B** | gothi $\mathbf{B}^2$: cothi $\mathbf{B}^1$ || **21** exspectantes *Gardt.*: spectantes **B** || **25** gothica $\mathbf{B}^1$: gothiga $\mathbf{B}^2$ | quae *edd. post Henr. Val. omnes*: qui **B**

Ergo praeclarus et bonae voluntatis in omnibus, qui regnavit annos XXXIII. cuius temporibus felicitas est secuta Italiam per an|nos triginta ita, ut etiam pax pergentibus esset. 59 P fol.128 v.

Nihil etiam perperam gessit. sic gubernavit duas gentes in uno, Romanorum et Gothorum, dum ipse quidem Arrianae sectae esset, tamen nihil contra religionem catholicam temptans, ut etiam a Romanis Traianus vel Valentinianus, quorum tempora sectatus est, appella⟨re⟩tur et a Gothis secundum edictum suum, quo ius constituit, rex fortissimus in omnibus iudicaretur. militiam Romanis sicut sub principes esse praecepit. dona et annonas largitus, exhibens ludos circensium et amphitheatrum, quamquam aerarium publicum ex toto faeneum invenisset, suo labore recuperavit et opulentum fecit. 60

Hic dum inlitteratus esset, tantae sapientiae fuit, ut aliqua, quae locutus est, in vulgo usque nunc pro sententia habeantur: unde nos non piget aliqua de multis eius in commemoratione posuisse. dixit: 'aurum et daemonem | qui habet, non eum potest abscondere'. item: 'Romanus miser imitatur Gothum et utilis Gothus imitatur Romanum'. 61 B fol.41 v.

[1–2 (*usque ad* XXXIII) **B** *om.* **P** || 2–5 (*usque ad* gessit) **B P** || 5–15 **B** *om.* **P**] **3** triginta **B**: XXX **P** || **5** nihil $\mathbf{B}^e$: nichil **P** +ihil $\mathbf{B}^p$ | perperam $\mathbf{B}^p$ (?) **P**: perpere $\mathbf{B}^e$ || **7** sectae $\mathbf{B}^2$: secte $\mathbf{B}^1$ || **7–15** (tamen . . . fecit) *sic disposuimus:* militia romanis sicut sub principes esse praecepit. dono et anonas largitus quanquam aerarium publicum ex totum faeneum invenisset suo labore recuperavit et opulentum fecit nihil contra religionem catholice temptans. exhibens ludos circensium et amphitheatrum ut etiam a romanis traianus vel valentinianus quorum tempora sectatus est appellatur et a gothis secundum aedictum suum quem eius constituit rex fortissimus in omnibus iudicaretur **B** nihil — temptans: exhibens — amphitheatrum ut etiam — iudicaretur *post Rühl Mo.* || **7** catholicam *Gardt. Mo.*: catholice $\mathbf{B}^1$: catholicae $\mathbf{B}^2$ || **9** appellaretur *Gardt. Mo.*: appellatur **B** || **10** aedictum **B** | quo ius *Mo.*: quem eius **B**: quo eis ius *Mo. in app. crit.* || **11** militia **B** || **12** dona *edd. fere omnes:* dono **B**: donum *Mo.* | anonas **B** || **13** ludos $\mathbf{B}^e$: ludorum $\mathbf{B}^p$ | circensium $\mathbf{B}^b$: circentium $\mathbf{B}^a$ | quanquam **B**: cumque *Mo. in app. crit.* || **14** ex toto *edd.*: extotum **B** || [**B P**] **16** hic dum $\mathbf{B}^2$**P**: dum $\mathbf{B}^1$ | tantae $\mathbf{B}^e$**P**: tante $\mathbf{B}^p$ || **17** quae $\mathbf{B}^e$**P**: que $\mathbf{B}^p$ || **18** habeantur **P**: habeatur **B** || **19** demonem **B P** || **21** gothum $\mathbf{B}^2$**P**: gotho $\mathbf{B}^1$ | utilis **B**: hutilis **P**: vilis *Gardt.*: futilis *Zang.*

62 Quidam defunctus est et reliquit uxorem et parvulum filium nescientem matrem. ab aliquo sublatus est filius eius parvulus et ductus in aliam provinciam et educatus. factus iuvenis quoquo modo revertitur ad matrem. mater enim iam sponderat virum. cum [enim] vidisset mater, amplectit filium, benedicens deum se filium revidisse. et fecit cum ea dies triginta. et ecce veniens sponsus matris videns iuvenem interrogavit quis esset. quae respondit esse suum filium. at ubi comperit esse filium eius coepit repetere arras et dicere: ‚aut nega filium tuum esse, aut vero abscedo hinc'. mulier compellitur a sponso et coepit negare filium, quem ipsa ante confessa est et dicere: ‚vade, iuvenis, de domo mea, quia peregrinum te suscepi.' ille enim dicebat regressum se ad matrem in domum patris sui. quid multa? dum haec aguntur, filius rogavit regem B fol.42r. adversus matrem, quam rex iussit in conspec|tu suo sisti. cui et dixit: ‚mulier, filius tuus adversus te rogat. quid dicis? est filius tuus, annon?' quae dixit: ‚non est meus filius, sed peregrinum eum suscepi'. et dum per ordinem omnia filius mulieris intimasset in auribus regis, dicit mulieri denuo: ‚est filius tuus, annon?' quae dixit: ‚non est filius meus'. dicit ei rex: ‚et quae est facultas tua, mulier?' quae respondit: ‚usque ad mille solidos.' et dum aliud se rex non esse futurum sub iusiurandum pollicitus P fol.129r. est nisi ipsum, alium non acciperet maritum |, tunc con-

[BP] **1** reliquit **P**: reliquid **B** || **2** nescientem matrem **B**: nesciente matrem **P**^{1} nesciente matre **P**^{2} || **3** ductus **BP**: datus *Henr. Val.* | provinciam **P**: provintiam **B** | educatus **P**: edocatus **B** || **4** quoquo *Gardt. Mo.:* quaequo **B**: qui quoquo **P** || **5** spoponderat **P**: sponderat **B** | cum **B**^{1} *Mo.:* cum enim **B**^{2}**P**: cum eum *Rühl* || **6** amplectit **BP**^{1}: amplectitur **P**^{2} || **7** ea **BP** *Mo.:* eo *Gardt. edd. fere omn. sequ.* | triginta **B**: XXX **P** || **8** quae **B**^{2}**P**: que **B**^{1} || **BP** **9** at **P**: ad **B** || **11** vero *Gardt.:* vere **BP** | abscedo **BP**: abscede *Henr. Val.* | a **P**: ab **B** | compellitur **P**: conpellitur **B** || **13** suscepi **B**^{2}**P**: suscipi **B**^{1} || **14** regressum se **B**^{2}**P**: regressui **B**^{1} | ad **P**^{2}**B**: a **P**^{1} || **15** multa **P**^{2}: multum **P**^{1}: multu **B** | haec **B**^{b}**P**: het **B**^{a} || **16** quam **P**: quem **B** | conspectu **P**: conspec| **B** || **17** cui **P**: *om.* **B** || **18** quae **P**: qui **B** || **19** eum **B**^{2}**P**: om. **B**^{1} || **20** auribus *Henr. Val.:* curibus **B**: curia **P** || **21** quae **P**: qui **B** || **23** quae **P**: que **B** || **24** aliud **B**^{2}**P**: alium **B**^{1}: alium ⟨maritum⟩ *Mo.* | pollicitus **P**: pollitus **B** || **25** alium non **BP**: non alium *Gardt. Mo.*

fusa est mulier et confessa est suum esse filium. sunt eius et multa alia.

63 Postea vero accepta uxore de Francis nomine Augoflada. nam uxorem habuit ante regnum, de qua susceperat filias: unam dedit nomine Areaagni Alarico regi Wisigotharum in Gallias et aliam filiam suam Theodegotham Sigismundo filio Gundebadi regis.

64 Facta pace cum Anastasio imperatore per Festum de praesumptione regni, et omnia ornamenta palatii, quae Odoacar Constantinopolim transmi|serat, remittit. B fol.42v.

65 Eodem tempore contentio orta est in urbe Roma inter Symmachum et Laurentium: consacrati enim fuerant ambo. ordinante deo, qui et dignus fuit, superavit: Symmachus. post factam pacem in urbis ecclesia ambulavit rex Theodericus Romam et occurrit beato Petro devotissimus ac si catholicus. cui papa Symmachus et cunctus senatus vel populus Romanus cum omni gaudio extra urbem occurrentes.

66 Deinde veniens ingressus urbem, venit ad senatum et ad Palmam populo adlocutus se omnia, deo iuvante, quod retro principes Romani ordinaverunt, inviolabiliter servaturum promittit.

67 Per tricennalem triumphans populo ingressus palatium, exhibens Romanis ludos circensium. donavit populo Romano et pauperibus annonas singulis annis, centum viginti milia modios et ad restaurationem palatii seu ad

[BP] **3** accepta **BP**: accepit *Gardt.* | uxore **P**: uxorem **B** *Gardt.* | Augoflada *scripsimus:* Augofladam **BP** || **5** Areaagni *Mo.:* arevagni **B**: areecagni **P** || **6** theodegotham **P**: theodegotha **B** || **7** Gundebadi *Mo.*: gundebai **B**: gundebaudi **P** || **9** praesumptione **B**^{2}**P**: presumptione **B**^{1} | et **BP**: ei *Rühl* || **10** odoachar **BP** || **11** contentio **P**^{2}: +++tentio **P**^{1}: intentio **B** *Mo. Cessi* || **12** symacum **B**: symachum **P** | consacrati **B**: consecrati **P** | fuerant **B**^{e}**P**: fuerat **B**^{p} || **13** et *Mo.:* ei **BP**: eo *Gardt.* | symachus **BP** || **14** factam pacem **P**: facta pace **B** | urbis ecclesia *scripsimus:* urbem ecclesiae **P**: urbem aecclesiae **B**^{2}: urbem eccła **B**^{1}: urbe ecclesiae *Mo.* | ambulavit **B**^{2}**P**: timbulavit **B**^{1} || **16** symachus **BP** || **18** urbem **P**: urbae **B**^{1}: urbe **B**^{2} || **19–22** **BP** || **23**–p. 20,8 **B** *om.* **P** || **20** se **B**^{b}**P**: +e **B**^{a} || **21** inviolabiliter **B**^{2}**P**: inviolabi++ **B**^{1} || **23** +per **B** || **24** donavit **B**^{1}: donavitque **B**^{2} || **25** anonas **B** || **26** restauratione **B**

recuperationem moeniae civitatis singulis annis libras
ducentas de arca vinaria dari praecepit.
68 Item Amalafrigdam germanam suam in matrimonium
B fol.43 r. tradens | regi Wandalorum Trasimundo. Liberium praefec-
tum praetorii, quem fecerat in initio regni sui, fecit patri-
cium et dedit ei successorem. ⟨successit in⟩ administra-
tione praefecturae itaque Theodorus filius Basili. Odoin
comes eius insidiabatur ei.
69 Dum haec cognovisset, in palatio, quod appellatur Ses-
sorium, caput eius amputari praecepit. verba enim pro-
missionis eius, quae populo fuerat adlocutus, rogante po-
pulo in tabula aenea iussit scribi et in publico poni.
70 Deinde sexto mense revertens Ravennam, aliam germa-
nam suam Amalabirgam tradens in matrimonium Hermi-
nifredo regi Turingorum: et sic sibi per circuitum placavit
omnes gentes. erat enim amator fabricarum et restau-
rator civitatum.
71 Hic aquae ductum Ravennae restauravit, quem prin-
ceps Traianus fecerat, et post multa tempora aquam intro-
duxit. palatium usque ad perfectum fecit, quem non dedi-
cavit. portica circa palatium perfecit. item Veronae ther-
mas et palatium fecit et a porta usque ad palatium porti-
cum addidit. aquae ductum, quod multa tempora destruc-
B fol.43 v. tum fuerat, renovavit et aquam intromisit. | Muros alios

[B] 2 duocentas B || 3 Amalafrigdam germanam suam *Rühl*: amalafrigda germana sua B || 4 transimundum B | liberiu B | praefectum B^b: precectum B^a || 5 in B^b: *om.* B^a || 6 ei *Gardt.*: eis B | successit in *add. Mo.*: *om.* B: in *add. Gardt.* || 7 praefecturae B^2: praefecture B^1 || 8 comis B || 9 haec B^2: hec B^1 | sessarium B || 10 capud B || 13—14 aliam germanam suam Amalabirgam *edd. fere omnes:* alia (aliam B^2) germanam suam amalabirga B: filiam germanae suae (*om.* Amalabirgam) *Henr. Val.* || 14 matrimonium *Henr. Val.*, *qui* tradens *post* matrimonium *transpos.*: matrimonio B | herminifredo B^p: herminifrido B^e || 15 turingoru B | placavit omnes gentes *Mo.*: placuit omnibus gentibus B || [16 (erat) *usque ad finem* BP] || 20 usque B^{1}P: usquae B^2 | quem BP^1: quod P^2 | dedicavit B^{2}P: dedecavit B^1 || 21 veronae B^{2}P: verone B^1 | thermas P: termas B || 22 fecit B: *om.* P | a P: ad B || 23 addidit *Mo.*: reddidit B^{e}P: reddedit B^p | multa B: per multa P

novos circuit civitatem. item Ticini palatium thermas
amphitheatrum et alios muros civitatis fecit.
Sed et per alias civitates multa beneficia praestitit. 72
sic enim oblectavit vicinas gentes, ut se illi sub foedus |
darent, aliae gentes sibi eum regem sperantes. negotiantes P fol.129 v.
vero de diversis provinciis ad ipsum concurrebant; tantae
enim disciplinae fuit, ut, si quis voluit in agrum suum
argentum vel aurum dimittere, ac si intra muros civitatis
esset, ita existimaretur.
Et hoc per totam Italiam tanto modo augurium ha- 73
bebat, ut nulli civitati portam faceret; nec in civitate
portae claudebantur: qui⟨vi⟩s quod opus habebat facie-
bat, qua hora vellet, ac si in die. sexaginta modios tritici
in solidum ipsius tempore emerunt et vinum triginta
amphoras in solidum.
Eodem itaque tempore habebat Anastasius imperator XIII 74
tres nepotes, id est Pompeium, Probum et Hypatium:
cogitans, quem de ipsis faceret post se imperatorem,
quodam die iussit eos secum prandere et intra palatium
post prandium meridiari et singula lecta eis | sterni. et B fol.44 r.
in uno lecto iussit ad caput regium poni et quis de ipsis
in eodem lecto elegisset dormire, in hoc se debere cognos-
cere, cui regnum postea traderet. unus quidem in uno
lecto se iactavit, duo enim in alio amore fraterno se con-

[BP] 1 circuit B: circuivit P | ticini P: ticenum B | palatium P: *om.* B^a: palaciu B^b | termas BP || 2 amphiteatrum BP || 5 aliae gentes B^b: alie gentes B^a: *om.* P: *del.* B^2 || 6—7 tantae ... disciplinae B^{2}P: tante ... discipline B^1 || 7 agrum suum *Mo.*: agro suo BP || 8 dimittere B^{2}P: dimitte B^1 || 10 tanto modo *dubitanter Mo.*: totummodo B^1: *omm.* B^{2}P: tantummodo *Cessi* || 11 portam *Mo.*: porta B^1: portas B^{2}P | faceret P: faecerit B^1: faeceret B^2: fecerit *Mo.* || 12 portae claudebantur B^{2}P: port++ non claudebantur B^1 | quivis *Zang.*: quis BP || 13 vellet *Gardt.*: vellit B^a: veli B^{b}P | die P: diem B | modios BP^1: modii P^3 || 14 emerunt *Gardt.*: fuerunt BP | vinum BP^1: vini P^2 || 15 anforas BP^1: anforae P^2 || [BP] 17 pompeium probum et ypatium B^{2}P: pompeio probo et ypatio B^1 || 18 quem P: que B || 19 intra B^1: infra B^{2}P | palatium B^{2}P: palatio B^1 || 21 caput P: capite B: capitem *Mo.* | regium (*sc. insigne*) *Hirschfeld:* regnum BP: signum *Mo. in app. crit.* || 22 lecto B: *om.* P | elegisset P: eligisset B || 24 alio B: uno P | amore fraterno B: amare (amore P^2) frater terno P || 24—p. 22,1 se conlocaverunt P: saeculi caverunt B^p: saeclō caverunt B^e

locaverunt. et ita contigit, ut in illo lecto, ubi regium positum erat, nullus eorum dormiret.

75 Dum haec vidisset, coepit cogitare intra se et discens eo, quod nullus eorum regnaret, coepit orare deum, ut illi revelatio fieret, ut scire posset, dum adviveret, qui post occasum eius regnum susciperet. haec eodem cogitante et orante cum ieiunio, quadam nocte vidit hominem qui ita eum admonuit: ,crastino qui tibi primus intra cubiculum nuntiatus fuerit, ipse accipiet post te regnum tuum.'

76 Ita factum est, ut Iustinus, qui comes erat excubitorum, dum advenisset, ubi directus fuerat ab imperatore, P fol.130 r. renun|tiare⟨tur⟩ ipse ei [nuntiatus est] primus per praepositum cubiculi. cumque haec cognovisset, coepit gratias deo referre, qui ei dignatus est revelare successorem.

77 Cumque haec apud se tacite habuisset, quadam die B fol.44 v. procedens imperator, dum festinus | ⟨Iustinus⟩ vellet a latere imperatoris transire, obsequium ordinare. nolens calcavit chlamydem imperatoris.

78 Cui imperator hoc tantum dixit: ,quid festinas?' nam in ultima vita regni sui temptans eum diabolus, volens sectam Eunomianam sequi: quem populus fidelis repressit, ita ut ei in ecclesia clamaretur: ,in Trinitatem lanceolam non mittis.' non post multum temporis in lecto suo intra urbem Constantinopolim morbo tentus extremam clausit diem.

[BP] **1** et **B**^{2}**P**: *om.* **B**^{1} | regium *Hirschfeld:* regnum **BP** || **3** haec **B**^{2}**P**: hec **B**^{1} | discens *Mo.:* dicere **BP** || **5** fieret **B**^{2}**P**: fierit **B**^{1} | posset *scripsimus:* possit **BP** *edd.* | qui **B**: quis **P** || **6** haec **P**: hec **B** | cogitante **P**: cogitantem **B** || **7** nocte **P**: noctu **B** || **9** post te **P**: poteste **B** || **13** renuntiaretur ipse ei primus *Mo.:* renuntiaret ipse ei nuntiatus est primus **BP** || **14** haec **B**^{2}**P**: hec **B**^{1} || **15** successorem **P**: succesorem **B** || **16** habuisset **P**: abuisset **B** | die **B**^{1}**P**: diae **B**^{2} || **17** procedens **B**^{2}**P**: procidens **B**^{1} | festinus **BP**: Iustinus *Wagner* | Iustinus *suppl. Mo.: omm.* **BP** || **18** nolens **P**: vellens **B** || **19** clamidem **B**^{b}**P**: clamadem **B**^{a} || **21** in **P**: *om.* **B** | volens **B**^{2}**P**: velens **B**^{1} || **22** eu++nomiana **B**: eumominianam **P**^{1}: eumomianam **P**^{2} || **23** ei **BP**^{2}: *om.* **P**^{1} | trinitatem **P**: trinitate **B** | lanceolam **P**: lanceola **B** || **24** non **B**: *om.* **P** | mittis **BP**: mittes *Rolfe* || **25** constantinopolim **B**^{b}**P**: constantinobolim **B**^{a} | tentus **B**^{2}**P**: temptus **B**^{1} | extremam **P**: extrema **B** || **26** *post* diem *vacat versus unus et pars alterius* **B**

Igitur rex Theodoricus inlitteratus erat et sic obtuso sensu, ut in decem annos regni sui quattuor litteras subscriptionis edicti sui discere nullatenus potuisset. de qua re laminam auream iussit interrasilem fieri quattuor litteras ,legi' habentem; unde si subscribere voluisset, posita lamina super chartam per eam pennam ducebat, ut subscriptio eius tantum videretur. XIV 79

Ergo Theodericus dato consulatu Eutharico Romae et Ravennae triumphavit. qui Eutharicus nimis asper fuit et contra fidem catholicam inimicus. 80

Post haec Theoderico Veronae consistente propter metum gentium facta est | lis inter Christianos et Iudaeos Ravennates. quare Iudaei baptizatos nolentes, dum ludunt frequenter oblatam in aquam fluminis iactaverunt. dehinc accensus est populus non observantes neque regi neque Eutharico aut Petro, | qui tunc episcopus erat, consurgentes ad synagogas, mox eas incenderunt. quod et Romae in re eadem similiter contigit. 81 B fol.45 r. P fol.130 v.

Mox Iudaei currentes Veronam, ubi rex erat, agente Triwane praeposito cubiculi, et ipse haereticus favens Iudaeis, insinuans regi factum adversus Christianos. qui mox iussit propter praesumptionem incendii, ut omnis 82

[BP] **1** obtuso *Zang.:* obruto **BP**: bruto *Henr. Val.* || **2** sensu **B**^{2}**P**: senso **B**^{1} | subscriptionis **B**^{b}**P**: scriptionis **B**^{a} || **4** interrasilem **B**^{e}**P**^{1}: interra+silem **B**^{p}: internasilem **P**^{2} || **5** legi **B**^{a}: regis **B**^{b}**P** | habentem **B**^{2}**P**: halantim **B**^{1}, *quod* hanc tantum *legere vult Cessi* | unde si **P**: unde **B**^{a}: unde ut si **B**^{b} || **6** cartam **P**: charta+ **B** | pennam **P**: penna **B** | ducebat **B**^{1}: duceret **B**^{2}**P** || **7** tantum **BP**: tamen *Hirschfeld* || **8** consulatu **P**: consulato **B** | romae **B**^{2}**P**: romane **B**^{1} || **9** ravennae **B**^{2}**P**: ravennam **B**^{1} | qui **B**^{2}**P**: qu **B**^{1} | fuit **B**^{b}**P**: *om.* **B**^{a} || **11** haec **P**: +haec **B** | verona **BP** || **12** iudeos **BP** || **13** Ravennates *Mo.:* ravennatis **B**^{2}: raũtis **B**^{1}: urbis ravennati **P**^{1}: urbis ravennatis **P**^{2} *Zang. Gardt.* | iudei **BP** | dum ludunt **P**: dum laudent **B**^{p}: dum ludent **B**^{e}: dum lavant *Hirschfeld fortasse recte* || **14** oblatam **BP**: oblatum *malit Mo.* | aquam **P**: aqua **B** || **15** observantes *Mo.:* reservantes **BP** || **17** synagogas **B**: sinagogas **P** || **18** Romae in re eadem *scripsimus:* in cena eadem **BP**: in Roma in re eadem *Mo.:* in Roma scena eadem *Wagner* in synagoga (med? *an* rom?) *Zang.* || **19** iudaei **P**: iudei **B** || **20** haereticus **P**: hereticus **B** || **21** iudaeis **P**: iudeis **B** | *post* Christianos, Iudaeorum adversus Christianos *in marg.* **P**

populus Romanus ⟨et⟩ Ravennas synagogas, quae incendio concremaverunt, data pecunia restaurarent; qui vero non habuissent unde darent frustati per publicum sub voce praeconia ducerentur. data praecepta ad Eutharicum Cilligam et Petrum episcopum secundum hunc tenorem [praecepit] et ita adimpletum [est].

83 Ex eo enim [tempore] invenit diabolus locum, quem ad modum hominem bene rem publicam sine querela gubernantem subriperet. nam mox iussit Ad Fonticlos in
B fol.45 v. proastio civitatis | Veronensis oratorium sancti Stephani, id est altarium subverti. item ut nullus Romanus armis usque ad cultellum uteretur, vetuit.

84 Item mulier pauper de gente Gothica, iacens sub porticu non longe a palatio Ravennati, quattuor generavit dracones: duo de occidente in orientem ferri in nubibus a populo visi sunt et in mare praecipitati sunt, duo portati sunt unum caput habentes. stella cum facula apparuit, quae dicitur comes, pendens per dies quindecim. terrae motus frequenter fuerunt.

85 Post haec coepit adversus Romanos rex subinde fremere inventa occasione. Cyprianus, qui tunc referendarius erat, postea comes sacrarum et magister, actus cupi-

[BP] 1 et *add. Mo in app. crit.: omm.* **BP** | Ravennas *scripsimus:* ravennatis **BP** || 3 habuissent **B**: habuisset **P** | darent **P**^{2}: dare **BP**^{1} | frustati **B**: frustrati **P**: fustati *Henr. Val.* || 4 voce **B**^{b}**P**: vocae **B**^{a} | data praecepta **B**: dato praecepto **P** | euthericum **BP**^{2} eutherico **P**^{1} || 5 hunc tenorem **P**: hoc tenore **B** || 6 praecepit **BP**: *del. Mo.* | est **B**^{2}**P**^{1}: *omm.* **B**^{1}**P**^{2} *del. Mo.* || 7 ex eo enim **BP**^{2}: ex eo enim tempore **P**^{1} | diabolus **B**: malignus **P** || 8 querela **B**^{e}**P**^{2}: querella **B**^{p}: querelam **P**^{1} || 9 gubernantem **P**: gubernante **B** | fonticlos **B**: fonticulos **P** || 10 proastio **B**^{2}**P**: proastium **B**^{1} | veronensis **BP**^{2}: veronensi **P**^{1} || 11 id est *Mo.:* idem situm **B**: ibidem situm **P** | armis *scripsimus:* arma **BP** || 13 gothica **B**^{b}**P**: goticha **B**^{a} || 14 ravennatis **BP** | quattuor **B**: quatuor **P** || 16 mare *scripsimus:* mari **BP** | praecipitati sunt **P**^{1}: praecipitati **B**: praecipitari **P**^{2} *coniectura* || 17 stella **B**^{2}**P**: stela **B**^{1} | ciem **B**^{2}**P**: in **B**^{1} || 18 quae **P**: que **B** | comes *Gardt.:* comis **BP**: cometes *Henr. Val.* | pendens **BP**: splendens *Henr. Val.* || 18–19 terrae motus *Gardt.:* terre mota **B**^{1}: et terre mota **B**^{2}**P**^{1}: et terre motus **P**^{2}: terrae mota *Mo.* || 20 haec **B**^{2}**P**: hec **B**^{1} || 21 inventa **B**: facta **P** | occasione **P**: occansione **B** | cyprianus **B**: ciprianus **P** || 22 postea **B**: postaea **P** | cupiditate **P**: cupiditatem **B**

ditate insinuans de Albino patricio, eo quod litteras adversus regnum eius imperatori Iustino misisset: quod factum dum evocatus negaret, tunc Boethius patricius, qui magister officiorum erat, in conspectu regis | dixit: ‚falsa est P fol.131 r.
insinuatio Cypriani, sed si Albinus fecit, et ego et cunctus senatus uno consilio fecimus; falsum est, domine rex‘.

Tunc Cyprianus haesitans non solum adversus Albinum 86
sed et adversus Boethium, eius defensorem, deducit falsos testes [adversus Albinum]. sed rex dolum Romanis tendebat et quaerebat quem ad modum eos interficeret: plus credidit falsis testibus quam senatoribus.

Tunc Albinus et Boethius ducti in custodiam ad bap- 87
tisterium ecclesiae. rex vero vocavit Eusebium, praefectum urbis, Ticinum et inaudito Boethio protulit in eum sententiam. quem mox in agro Calventiano, ubi in custodia habebatur, misere fecit occidi. qui accepta chorda in fronte diutissime tortus, ita ut oculi eius creparent, sic sub tormenta ad ultimum cum fuste occiditur.

Rediens igitur ⟨r⟩ex Ravenna⟨m⟩, tractans non ut dei xv 88
amicus sed legi eius inimicus, immemor factus omnis eius beneficii et gratiae, quam ei dederat, confidens in brachio suo, item credens quod eum pertimesceret Iustinus imperator, mittens et evocans Ravennam Iohannem sedis apostolicae praesulem | et dicit ad eum: ‚ambula Constan- B fol.46 v.
tinopolim ad Iustinum imperatorem, et dic ei inter alia, ut reconciliatos [hereticos nequaquam] in catholica restituat religione.‘

[BP] 3 evocatus *Mo. in app. crit.:* revocitus **B**: revocatus **P** | boetius **BP** | patricius **B**: patritius **P** || 6 domine **B**^{b}: domne **B**^{a}: dn̄e **P** || 8 boetium **BP** || 9 adversus Albinum *secl. Eyssenh.* | tendebat *Hadr. Val.:* tenebat **BP** || 10 querebat **BP** || 12 albinus et boetius **B**: boetius et albinus **P** | ducti **BP**^{1} ducti sunt **P**^{2} | custudia **BP** || 14 Ticinum *Mo. in app. crit:* ticeni **B**: ticini **P** | inaudito boetio **B**^{2}**P**: ina++tor+etio **B**^{1} || 15 quem **P**^{2}: qui **BP**^{1} || 16 misere fecit occidi *Mo.:* misit rex et fecit occidi **BP** | corda **BP** | boetius occiditur *in marg.* **P** || 17 sic **B**: *om.* **P** || 18 ad ultimum **P**: ad ultimo **B** || 19 rex Ravennam *Hadr. Val.:* ex ravenna **BP** || 20 immemor **P**: inmemor **B** || 23–24 sedis apostolicae **B**^{2}**P**: sedem apostolice **B**^{1} || 26 reconciliatos **B**^{2}**P**: reconciliatus **B**^{1} | hereticos **B**^{2}**P**: *om.* **B**^{1} *secl. Mo.* | nequaquam **P**: *om.* **B** *secl. Mo.* || 26–27 catholica . . . religione **B**: catholicam . . . religionem **P**

89 Cui papa Iohannes ita respondit: ,quod facturus es, rex, facito citius: ecce in conspectu tuo adsto. hoc tibi ego non promitto me facturum, nec illi dicturus sum. nam in aliis causis, quibus mihi iniunxeris, obtinere ab eodem, annuente deo, potero'.

90 Iubet ergo rex iratus navem fabricari et superimpositum eum cum aliis episcopis, id est Ecclesium Ravennatem et Eusebium Fanestrem et Sabinum Campanum et alios duos, simul et senatores Theodorum, Importunum, P fol.131 r. Agapitum | et alium Agapitum. sed deus, qui fideles cultores suos non deserit, cum prosperitate perduxit.

91 Cui Iustinus imperator venienti ita occurrit ac si beato Petro: cui data legatione, omnia repromisit facturum praeter reconciliatos, qui se fidei catholicae dederunt, Arrianis restitui nullatenus posse.

92 Sed dum haec aguntur Symmachus, caput senatus, cuius Boethius filiam habuit uxorem deducitur de Roma Ravennam.

B fol.47 r. | Metuens vero rex ne dolo⟨re⟩ generi aliquid adversus regnum eius tractaret, obiecto crimine iussit interfici.

93 Revertens igitur Iohannes papa a Iustino. quem Theodericus cum dolo suscepit et in offensa sua eum esse iubet. qui post paucos dies defunctus est. ergo euntes populi ante corpusculum eius. subito unus de turba adeptus daemonio cecidit et dum pervenisset cum lectulo, ubi

[**BP**] **2** facito **BP**^{1}: fac cito **P**^{2} *probante Mo. in app. crit.* | citius **BP** cito *eraso* **P**^{3} || **3** dicturus **B**^{e}**P**: ducturus **B**^{p} || **4** quibus **BP**^{1}: quas **P**^{2} | iniunxeris **P**: iniuncxeris **B** || **6** fabricari *Mo.:* fa+++++++ **B**^{1}: preparari **B**^{2}: praeparari **P**: forari *Mo. in app. crit.* | superinpositum **BP** || **7** rav̄ **BP** || **8** fanestrem **B**: fanensem **P** | et **P**: *om.* **B** | savinum **BP** | campanum **B**^{2}**P**: campano **B**^{1} || **9–10** theodorum . . . alium agapitum **P**: theodoro inportuno agapito et alio agapito **B** || **10.11** cultores suos **B**: suos cultores **P** || **16** haec *edd.:* hec **P**: het **B**^{1}: haet **B**^{2} | symachus **BP** *et sic deinceps* | caput **P**: capuc **B**^{2}: apud **B**^{1} | senati **BP** | symachus interficitur *in marg.* **P** || **17** boetius **BP** || **19** dolore *Henr. Val.:* dolo **BP** || **21** igitur **B**^{2}**P**: *om.* **B**^{1} | Iohannes papa carceris afflictione necatur *in marg.* **P** || **22** esse **B**^{2}**P**: esset **B**^{1} || **24.25** adeptus daemonio (demonio **B**^{1}) **B**^{2}: areptus a demonio **P**: abreptus daemonio *Hadr. Val.:* adestus daemonio *Henr. Val.*

latus erat, usque ad hominem, subito sanus surrexit et praecedebat in exsequias. quod videntes populi et senatores coeperunt reliquias de veste eius tollere. sic cum summo gaudio populi deductum est corpus eius foris civitatem.

Igitur Symmachus scholasticus Iudaeus, iubente non rege, sed tyranno, dictavit praecepta die quarta feria, septimo kalend. Septembr., indictione quarta, Olybrio consule, ut die dominico adveniente Arriani basilicas catholicas invaderent. XVI 94

Sed qui non patitur fideles cultores suos ab alienigenis opprimi, mox intulit in eum sententiam Arrii, auctoris religionis eius: fluxum ventris incurrit et dum intra | triduum evacuatus fuisset, eodem die, quo se gaudebat ecclesias invadere, simul regnum et animam amisit. 95 B fol.47 v.

Ergo antequam exhalaret, nepotem suum Athalaricum in regnum constituit. se | autem vivo fecit sibi monumentum ex lapide quadrato, mirae magnitudinis opus, et saxum ingens, quod superponeret, inquisivit. 96 P fol.132 r.

[**BP**] **1** latus *Mo.:* lectus **BP** | sanus surrexit **B**: sanusus perrexit **P** || **2** exsequias **B**: exequiis **P** || **3** coeperunt **B**: ceperunt **P** || **4** deductum **P**^{2}: deductus **BP**^{1} | foris **B**: foras **P** || **5** civitatem **B**^{2}**P**: civitate **B**^{1} || **BP** **6** scolasticus **BP** | iudaeus **B**^{2}: iudeus **B**^{1}**P** || **7** tyranno **P**: tyrranno **B** | feria **B**: *om.* **P** || **8** kalend. Septembr. **P**: k̄osept **B**^{b} k̄oc **B**^{a} | quarta **B**: IIII **P** || **9** adveniente+ **B**: veniente **P** | arriani **P**: ++arriani **B** || **11** alienigenis **B**^{2}: alienigenes **B**^{1}: aligenigenis **P** || **13** fluxum *edd.:* fluxu **B**: qui fluxu **P** | quod theodericus sicuti arrius vitam finivit *in margine* **P** | triduum *Mo.:* triduo **BP** || **14** se **P**^{2}: re **B**: *om.* **P**^{1} || **15** animam **B**^{2}**P**: anima **B**^{1} || **16** exalaret **B**: animam exalaret **P** || **18** mirae **B**^{2}: mire **B**^{1}**P** || **19** ingens quod **P**^{2}: ingentem quem **BP**^{1} | superponeret **P**: superponere **B** | inquisivit **B**^{2}**P**: inquisiv̄ **B**^{1} *post* inquisivit EX LIBRO DIALIGORVM (*sic*) S̄C̄ GREGORII PAPAE **B**: Iulianus namque huius Romanae ecclesiae cuius deo auctore (*Greg., Dial., 4,30*) **P** (*sine rubrica*)

INDEX NOMINVM ET RERVM NOTABILIVM